

CLASSIFIEDS

MART Page 6

Tiruvannamalai Yesterday Tirupattur Yesterday Vellore Yesterday

31/18

31/18

31/18

Vellore Today

A pleasant and hazy morning. But the afternoon will become warm with a partly cloudy sky. Thundery build-up is possible. High 31°C low 18°C RH max 89%

Read RH as Relative Humidity

Vellore Tomorrow

Another delightful morning. The day will be beamy with a cloudy sky. Chances of light thunderstorm with a few drops of rain at night. High 30°C low 19°C RH max 90%

© Copyright Skytel Company 2011. All rights reserved. SKYTEL

REGION

BRIEFLY

Felicitated

AMBUR: The South India Shoe Manufacturers' Association and Ambur Tanners Association, Vaniyambadi Tanners Association, VANITECH and Ambur Tech felicitated M. Rafeeqe Ahmed on being elected as national chairman of the Council for Leather Exports and on being conferred the title of Padma Shri, on Thursday. In a release issued, the organisers noted that Mr. Ahmed had played a vital role in spearheading growth of industries, especially leather and shoe sector for three decades.

Selected at campus interview

TIRUVANNAMALAI: Arunai Engineering College has said that 60 final year students had been selected at campus interviews and it would try to secure placement for 80 per cent of its students in the future. Speaking to reporters here on Friday, college principal M. Arumugam said the college started to organise campus interviews for this year's outgoing batch from December 2010.

Stress on coordination among central prisons

To avoid replication of activities organised by NGOs

Special Correspondent

VELLORE: Additional Director General of Police (Prisons), Tamil Nadu, J.K. Tripathy has stressed the need for coordination at the level of each central prison to prevent the replication of activities organised by non-governmental organisations (NGOs) towards the rehabilitation of the prison inmates.

He was inaugurating a workshop on 'Social work intervention in prisons: Role of NGOs and scope of collaboration with Prison Departments,' organised by Prayas, a rehabilitation project of the Tata Institute of Social Sciences (TISS), Mumbai, and the Academy of Prisons and Correctional Administration (APCA) on the APCA campus here on Friday.

Mr. Tripathy said that community colleges had been started in all the central prisons in Tamil Nadu with the objective of providing rehabilitation to the prison inmates through various activities including the edu-

cation of the inmates, especially their professional education towards better employability. "In this area, I have received tremendous support from the NGOs. But I find that there is a lot of replication in NGO activities such as conducting yoga classes for the inmates. The prison inmates get confused when different NGOs teach the same subjects differently. Hence, there is need for strong coordination among the NGOs and the prison administrators at the prison level to avoid replication," he said.

The ADGP said that the NGO activities should be planned in such a way that they were conducive to the mental peace and stability of the inmates. An NGO coordination committee could be set up at the district level to coordinate the activities of the NGOs in prisons, and a representative of one NGO can be asked to head the committee. The members of this committee should meet at the beginning of the year and chalk out their activities for

(From left): Vijay Raghavan, Project Director, Prayas, TISS; M.R. Ahmed, director, APCA; Kuchanna Srinivasan, ADGP (Prisons), Karnataka; J.K. Tripathy, ADGP (Prisons), Tamil Nadu and Badrudeen, Deputy Director of APCA, displaying the APCA newsletter at the inaugural of a workshop in Vellore on Friday.

the year, he said.

Vijay Raghavan, Project Director, Prayas, TISS, said that the discharged prison inmates face the problems of shelter, employment, re-integration with the family and the continued harassment by the police whenever a crime occurred. These problems

cannot be addressed unless the government and civil society come together in a determined manner to solve them, aided by a combination of administrative resolve and political will. Ninety per cent of the NGOs confined their activities to the inside of the prison, but did not extend

them to the environment outside the prison to rehabilitate the prison inmates and their families after their discharge.

The workshop, he said, should come out with a framework for collaboration between the NGOs and the prison administrators. "Mere

permission for the NGOs to enter the prison is not sufficient, but there should be collaboration between the NGOs and the prison administration to rehabilitate the prison inmates," he said.

Kuchanna Srinivasan, ADGP (Prisons), Karnataka, who presided, said that the

implementation of prison reforms, especially the schemes for rehabilitation of the inmates will not be successful unless the prison administrators understand the crux of the problems faced by the inmates.

M.R. Ahmed, Director, APCA, said that the gap between the prison officials and the prison inmates could be bridged only by initiating dialogue through community participation. Prisons are an extension of society. Therefore, the problems within the prisons cannot be addressed in a meaningful way if the community is not involved with the prison administration.

The APCA Director said that the National Association for the Care and Rehabilitation of Offenders in U.K. was running a number of hostels where released offenders are accommodated till they are accepted by their families. The NACRO also helps them find jobs. More than 100 NGOs were contributing to the welfare and rehabilitation of the inmates of the Tihar Jail, he said. A. Badrudeen, Deputy Director, APCA proposed a vote of thanks.

Teams formed to monitor man-made forest fires

Staff Reporter

TIRUPATTUR: The Forest Department has formed teams in various ranges of the Tirupattur forest division to keep an eye on man-made forest fires. Forest areas, which have been identified as vulnerable to fire, will be given additional attention.

guards.

"We have identified areas prone to fire and have classified them into zones based on their vulnerability. The classifications include areas severely prone and moderately prone to forest fires. Forest areas in Tirupattur; Yelagiri and Pallikonda are vulnerable to fire. We are concentrat-

tions have also been roped in. "Combing operations are being conducted. Man-made fires are mostly caused by persons who take their cattle for grazing. During summer, the grass turns harsh and is not palatable to animals. So, these persons set fire to the grass so that new grass starts to grow. This leads to forest

"Fire lines have been created to prevent fire from spreading further. These portions could also be used for counter firing. There are watch towers at a number of places. Based on the earlier intensity of fire, we have grouped the forest areas and are providing more attention," Mr. Venkatachalam

Ryots seek amendment to Act

Special Correspondent

VELLORE: Farmers participating in a monthly grievance day meeting at the Collectorate here on Thursday sought amendment to the relevant Act to facilitate payment of compensation to the farmers whose crops were damaged by monkeys.

Coconut farmers pointed out that monkeys climbed trees, plucked and threw away tiny nuts, causing eco-

no provision for payment of compensation for damage caused by monkeys. The request of the farmers would be conveyed to the government, he said.

Farmers wanted government officials to represent and recommend to the government their demand for inclusion of farm work in the list of activities permissible under the Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Scheme

tural workers.

Another farmer said that farmers faced difficulties in obtaining jewel loans from banks in view of the demand for no-objection certificates (NOC) from other banks, which they were unable to get. An officer pointed out that NOC was required only for crop loans and not for jewel loans. He said that action would be taken against banks which demanded NOC.

Kalaingar Housing Scheme. An official said that vehicles genuinely carrying sand for the housing scheme should not be prevented if they possessed receipt for having paid Rs.313 for taking sand, and the order for construction of house under the scheme.

C. Rajendran, Collector, Vellore, presided over the meeting. He later distributed cheques towards payment of subsidy to the

Khurshida Bano and her daughter Kulsuam who had made station their home since a week

A policeman comes to question the woman after the Railway Protection Force spots her on their CCTV

A social worker talks to Khurshida and Kulsuam to find out more about their background

REALITY SHOW AT CST

'Abandoned' by husband, ailing woman and daughter live on platform for a week before being spotted and rescued by an alert Railway Protection Force cop monitoring CCTVs

BINOO NAIR

Among other responsibilities, Railway Protection Force (RPF) sub-inspector Sandeep Pawar monitors the images captured by closed-circuit television cameras placed in various parts of Chhatrapati Shivaji Terminus (CST). That was what he was doing on Monday around 1 pm when the image on one of the four monitors caught his eye.

It was that of a lady and a teenaged girl.

Pawar was certain that he had seen them before. On a hunch, he decided to go through the video archives. Turned out he was right. He had seen them at the same spot on the concourse [near the platforms for long-distance trains] a week back.

Intrigued, he took a closer look at what they were up to.

"I realised that the lady and her daughter had been there for some days. When I zoomed in, I could make out that the lady had some problem with her legs. The teenager was present by her side most of time," says Pawar.

He informed his boss senior inspector B K Pandey who told him to investigate — are they passengers? where are they headed? when? If not, what are they doing here?

On making enquiries, Pawar found out that the lady was the girl's mother.

Khurshida Bano and her daughter Kulsuam are from Azamgarh in Uttar Pradesh. Khurshida was discharged a week back from KEM Hospital after surgery on her legs. Her husband had then left them at CST and reportedly went back to Azamgarh to arrange for

Senior Inspector B K Pandey (right) with sub-inspector Sandeep Pawar checking images of CST taken via CCTVs installed there. It was Pawar's sharp eye that spotted the two women on the platform

some money. They were waiting for him to return.

They were penniless and Kulsuam would occasionally step out to beg for food and look for work, possibly as a domestic help, nearby. She had failed to find any work.

The first thought that struck Pawar was that the duo was a perfect target for flesh traders and human traffickers.

He reverted to Pandey who also came to the duo and again made enquiries. The cops then contacted two students of the Tata Insti-

tute of Social Sciences (TISS) who were undertaking a project in CST.

After speaking to the women, the students came to the conclusion that their mentor Sujata Jagtap, a member of NGO Prayas, would be the best person to help the women.

The women had not been very forthcoming with the cops, giving just the bare details, but spoke longer to Jagtap and the students. Finally, four hours after Pawar first noticed them on Monday, Jagtap got the women shifted to

the safe confines of King George Shelter in Mahalaxmi.

The cops called up at a contact number that Khurshida gave them of her native Azamgarh, but failed to get a response.

She said that is the only number she knows. Illiterate, she is unable to give her residential address or other details.

Cops fear that Khurshida's husband may have abandoned them. They are safe for now, but cops are now wondering in whose custody they should be released once Khurshida's condition improves.

66

It is a perfect scenario for human trafficking. The duo have become destitute, the daughter goes out looking for a job, smooth-talkers come and promise help and before you know it they will end up in some red-light area. Full credit to Pawar for his sharp eye

Senior inspector B K Pandey

Prayas and TISS have been rendering this kind of service for seven years at CST. It is good that we managed to rescue the two. The mother told us that some people repeatedly tried to make small talk with her daughter but somehow they managed to fend off the men. The two are in our Mahalaxmi shelter and the mother will be operated upon in KEM Hospital on September 1

Sujata Jagtap, social worker, TISS

SATURDAY, AUG 13, 2011

Justice in slow motion

In the last decade, the number of cases pending in the Supreme Court has increased by 168 per cent and in various High Courts by 33 per cent. More judges, more funds and use of technology could be the way out, say experts

MADHAVI RAJADHYAKSHA
TIMES INSIGHT GROUP

When Salman Khursheed took charge of the Law and Justice Ministry recently, he promised to carry through the work and reforms initiated by his predecessor. Clearing the huge backlog of pending cases at various levels of the judiciary has been high on the list of priorities spelt out for this ministry over the years.

However, despite the promises and a bouquet of measures (the setting up of fast-track courts, computerisation of courts or the drafting of a much-awaited Right to Justice Bill), a closer analysis of data reveals that pendency in the apex court has increased by 168 per cent from 1999 to 2010 and that in various high courts shot up by 33 per cent in the same period. For the ordinary man on the street, the figures translate into an agonisingly long wait for justice.

By the government's own admission, there were 54,562 cases pending in the Supreme Court and nearly 42 lakh cases pending in various high courts, as of December 31, 2010, a sharp rise from around a decade ago (see box). There were nearly 2.8 crore cases pending in subordinate courts at the end of 2010, of which over 2 crore were criminal cases and around 78.56 lakh

THE CASE FILES			
CATEGORY	SUPREME COURT	HIGH COURTS	SUBORDINATE COURT
Pending (start of year)	56k	40L	2.7Cr
Fresh cases filed	78k	19L	1.8Cr
Cases resolved	79k	17L	1.7Cr
Pending (end of year)	55k	42L	2.8Cr

Source: PRS Legislative Research

WEIGHTY WAIT			
COURT	1999	2010	% INCREASE
Supreme Court	20,334	54,562	168
High Courts	31,37,955	41,83,731	33

Cases pending as of Dec 31 of the respective year
Source: Statement of different Union law ministers on the floor of Parliament

were civil cases. Over 9 per cent of cases were pending for over a decade and 24 per cent for between 5 to 10 years in the subordinate and high courts.

The grim statistics reflect the hardships faced by those at the receiving end, like retired bureaucrat PC Singhi (84) who spent 24 years pursuing a medical negligence case about his deceased wife's medical treatment in various courts. "The system is torturous. I have attended more than 400 hearings; imagine the time, money, energy and mental trauma people have to go through," says Singhi who only recently got an order in his favour.

India has around 14 judges per 10 lakh people which is very low compared to countries like Australia where there are around 50 judges per 10 lakh. The ratio should be at least 30 to 35 per 10 lakh

Legal experts believe the judicial system is plagued with systemic problems and that ad hoc measures and mission-mode campaigns announced periodically have provided only partial respite.

"Over the years, some measures have been taken by the government to facilitate expeditious disposal of cases. Despite these initiatives, the rate of case disposal has not kept pace with the rate of case institution. As a result, the total number of pending cases has increased (see box on the left)," says Rohit Kumar of PRS-Legislative Research, an independent think-tank in Delhi, in his recently released research paper.

Uncovering the multiple dimensions of the issue, Professor Vijay Raghavan, chairperson of the Centre for Criminology and Justice at the Tata Institute of Social Sciences believes the problems are basic, be it the inadequate judge to population ratio, lack of good legal aid to victims coupled with the lack of criminal justice reforms.

"India has around 14 judges per 10 lakh population

which is very low compared to countries like Australia, where there are around 50 judges per 10 lakh persons. We should increase this ratio to at least 30 to 35 per 10 lakh persons," he says. The existing shortfall is aggravated by vacancies plaguing courts at various levels. The PRS paper reveals around 33 per cent vacancies across all the high courts, with the highest number of vacancies in the Allahabad High Court (60 per cent) followed by the Punjab and Haryana High Court (38 per cent) and Calcutta High Court (28 per cent).

The founder-director of the National Law School, Bangalore, NR Madhava Menon, attributes the delays to the "traditional methods" of processing cases by the police and courts, despite the advances of technology and forensic science and to the tendency of lawyers to seek adjournments. Saying that a number of reports and committee findings had dwelled on the reason for judicial pendency in India, he believes it is time to look at the judicial system from a management perspective. "Find a correlation between the number of cases judges can handle and the numbers that reach them. Otherwise, cases are listed day after day and repeatedly adjourned."

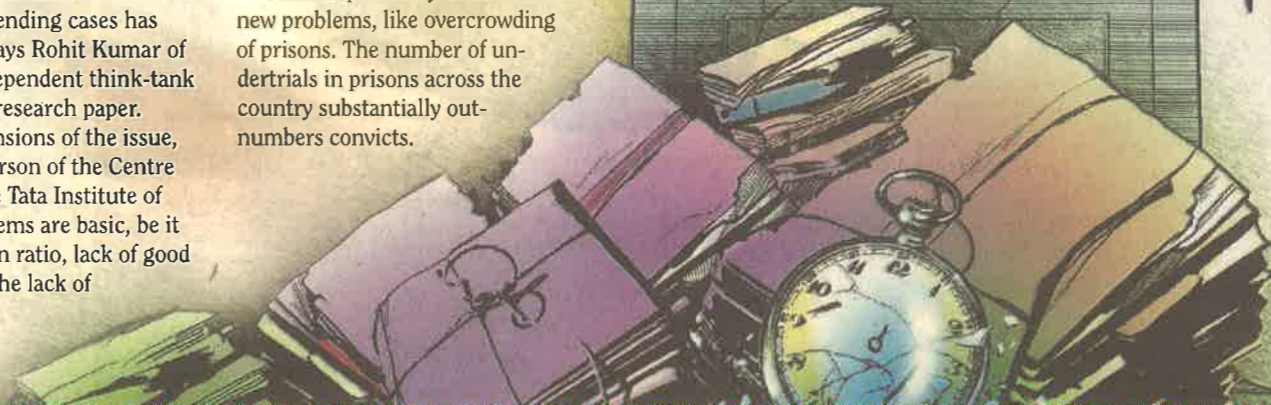
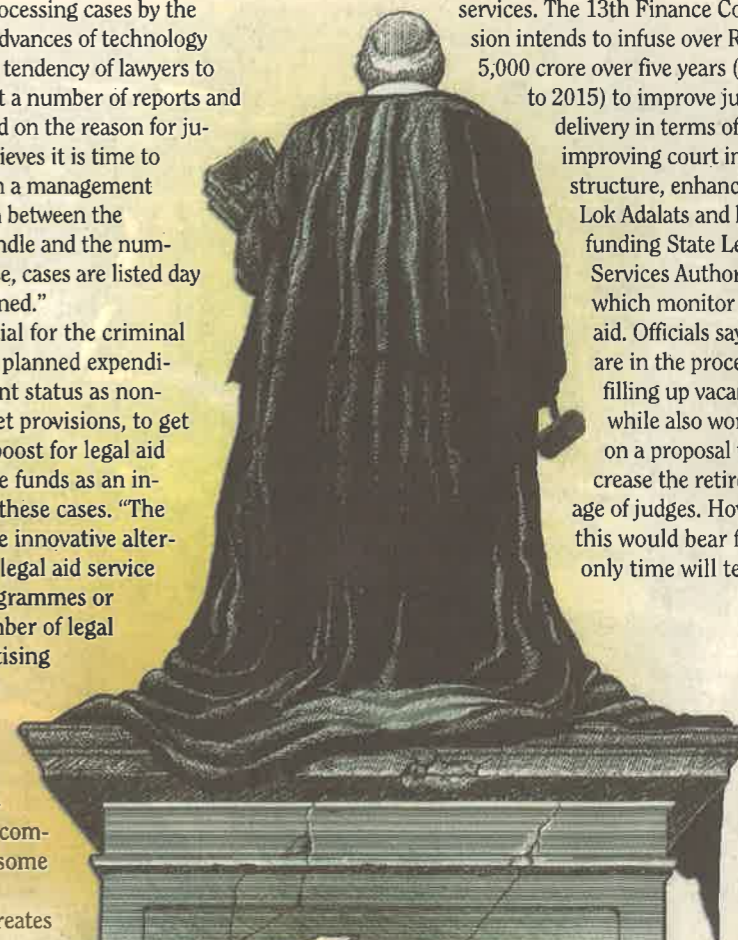
Experts also say it is essential for the criminal justice system to be slotted as planned expenditure (as compared to its current status as non-planned expenditure) in budget provisions, to get its due. Raghavan suggests a boost for legal aid services by investment of more funds as an incentive for lawyers to take up these cases. "The government could also provide innovative alternatives such as incorporating legal aid service as part of legal internship programmes or make a certain stipulated number of legal aid cases compulsory for practising lawyers." Introducing alternatives in punishment systems, which could involve shifting the focus solely from fine and punishments to community service or payment of compensation, could also provide some respite.

Judicial pendency in turn creates new problems, like overcrowding of prisons. The number of undertrials in prisons across the country substantially outnumbers convicts.

Raghavan attributes this to the poor implementation of the Probation of Offenders Act, which provides for a supervised, community-based rehabilitation process for young offenders and those convicted for less serious offences, instead of sending all categories of offenders to prison (as punishment).

On its part, the ministry has introduced a slew of measures since 2000. It has approved 'in principle', a National Mission for Justice Delivery and Legal Reforms to target arrears in the system and initiated an e-courts project for computerisation of subordinate courts as

well as improvement of higher court services. The 13th Finance Commission intends to infuse over Rs 5,000 crore over five years (2010 to 2015) to improve justice delivery in terms of improving court infrastructure, enhancing Lok Adalats and better funding State Legal Services Authorities which monitor legal aid. Officials say they are in the process of filling up vacancies, while also working on a proposal to increase the retirement age of judges. How soon this would bear fruit, only time will tell. ■

वसंतराव नाईक विमुक्त जाती व भटक्या जाती विकास महामंडळ

वि मुक्त जाती व भटक्या जमाती लोकांकरिता महामंडळामार्फत महाराष्ट्र शासनाच्या अंतर्गत खालीलप्रमाणे योजना राबविल्या जातात.

दीजभांडवल कर्ज योजना

कर्ज मर्यादा पाच लाख रुपयांपर्यंत, बँकेचा सहभाग ७५ टक्के, महामंडळाचा सहभाग २५ टक्के, महामंडळाच्या कर्जावर व्याजदर ४ टक्के, कर्ज परतफेडीचा कालावधी पाच वर्षे.

शेट कर्ज योजना

कर्ज मर्यादा रु. २५,०००/- पर्यंत, व्याज दर दोन टक्के, परतफेड तीन वर्षांपर्यंत.

नोंदणीकृत सहकारी संस्थांचे भाग खरेदीसाठी अर्धसहाय्य योजना

१. सहकारी साखर कारखान्याच्या रु. २,०००/- किमतीच्या एका भागाच्या खरेदीकरिता बँकांनी प्रस्ताव मंजूर केल्यानंतर बँकेकडून ५० टक्के कर्ज व महामंडळकडून ५० टक्के अनुदान मंजूर करण्यात येते.

२. सहकार सूत्र गिरणीच्या रु. १,०००/- किमतीच्या एका भागाच्या खरेदीकरिता बँकांनी प्रस्ताव मंजूर केल्यानंतर बँकेकडून ५० टक्के कर्ज व महामंडळकडून ५० टक्के अनुदान मंजूर करण्यात येते.

३. गृहनिर्माण पतपुरवठा व उपभोग वस्तू विक्री सहकारी संस्था याव्यतिरिक्त इतर सहकारी संस्थांचे रु. २००/- कमाल मर्यादेपर्यंत किमतीच्या एका भागाची खरेदी करण्याकरिता चार टक्के व्याजाने शेट कर्ज दिले जाते.

राष्ट्रीय मागासवर्गी वितीय व विकास महामंडळ
वसंतराव नाईक विमुक्त जाती व भटक्या जमाती विकास महामंडळ, राष्ट्रीय मागासवर्गी वितीय व विकास महामंडळ नवी दिल्ली यांची अधिकृत वाहिनी म्हणून काम करते.

१. मुदती कर्ज योजना
कर्ज मर्यादा रु. पाच लाखांपर्यंत राष्ट्रीय मागासवर्गी वितीय

व विकास महामंडळ सहभाग ८५ टक्के व्याजाचा दर सहा टक्के महामंडळांचा सहभाग १० टक्के व्याजाचा दर ४ टक्के लाभधारकाचा सहभाग पाच टक्के कर्ज परतफेडीचा कालावधी पाच वर्षांपर्यंत.

२. बीजभांडवल कर्ज योजना

कर्ज मर्यादा रु. दोन लाखांपर्यंत, बँकेचा सहभाग ५० टक्के, राष्ट्रीय मागास वितीय व विकास महामंडळांचा सहभाग ४० टक्के, व्याजाचा दर सहा टक्के, महामंडळाचा सहभाग पाच टक्के, व्याजाचा दर चार टक्के कर्जाचा परतफेडीचा कालावधी ५ वर्षे.

३. शैक्षणिक ऋण योजना

महामंडळाद्वारे विमुक्त जाती व भटक्या जमातीतील विद्यार्थ्यांकरिता जे विद्यार्थी दुहेरी दारिद्र्यरेषेखालील आहेत अशा विद्यार्थ्यांना शिक्षण, उच्च शिक्षण व तांत्रिक शिक्षण प्रशिक्षणाकरिता ही योजना राबविली जाते. विद्यार्थी हा आय.सी.टी.ई. अथवा भारतीय चिकित्सा परिषदसारखी मान्यताप्राप्त संस्थेचा असला पाहिजे. कर्जाची जास्तीत जास्त मर्यादा ही रु. ७५,०००/- प्रतिवर्ष वा संपूर्ण कोर्सकरिता जास्तीत जास्त रुपये ३ लाख पर्यंत मर्यादित आहे. अपंग विद्यार्थ्यांस विशेष प्राधान्य देण्यात येईल. यामध्ये राष्ट्रीय मागासवर्गीय वितीय व विकास महामंडळाचा सहभाग ९० टक्के असून त्याचा व्याजाचा दर चार टक्के आहे.

महामंडळाचा सहभाग पाच टक्के असून त्याचा व्याजाचा दर चार टक्के आहे. लाभधारकाचा सहभाग हा पाच टक्के चार टक्के आहे. लाभधारकाचा सहभाग हा पाच टक्के स्वतःचा असतो. सररील शैक्षणिक कर्जाची परतफेड शिक्षण वा प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर ६ महिन्यांनंतर परतफेड करू शकतात. तसेच स्वयंसेविका फेड करता येते.

४. स्वयंसेवक योजना

कर्ज मर्यादा रु. ५,००० लाख राष्ट्रीय मागासवर्गी व वितीय महामंडळ सहभाग ९० टक्के असून व्याजाचा दर पाच टक्के

आहे. महामंडळाचा सहभाग पाच टक्के असून व्याजाचा दर चार टक्के आहे. लाभार्थीचा स्वतःचा सहभाग पाच टक्के, कर्जाचा परतफेडीचा कालावधी पाच वर्षांचा असतो.

५. नवीन स्थापना योजना

(फक्त महिलांकरिता)
महिलानी स्वबळावर आर्थिकभर होऊन स्वतः आपला उदरनिर्वाह करण्यासाठी स्थापना

ही एक विशेष योजना राबविण्यात येते. कर्ज मर्यादा रु. ५०,०००/- राष्ट्रीय मागासवर्गी वितीय विकास महामंडळाचा सहभाग ९५ टक्के, व्याजाचा दर चार टक्के, महामंडळ सहभाग पाच टक्के, व्याजाचा दर चार टक्के, कर्जाची परतफेडीचा कालावधी पाच वर्षे राहिल.

६. मायक्रो क्रेडिट योजना (एन.जी.ओ.)

या योजनेअंतर्गत स्थानिक पातळीवर एन.जी.ओ.च्या माध्यमातून म्हणजेच अशासकीय वितीय संस्थेच्या मार्फत दुर्बल घटकाना अर्धसहाय्य पुरविणे हेय. कर्ज मर्यादा रु. २५,०००/- राष्ट्रीय मागासवर्गी वितीय व विकास महामंडळाचा सहभाग ९० टक्के, व्याजदर पाच टक्के, महामंडळाचा सहभाग पाच टक्के असून व्याजाचा दर चार टक्के आहे. लाभार्थीचा सहभाग पाच टक्के असून कर्जाचा परतफेडीचा कालावधी पाच वर्षे आहे. याव्यतिरिक्त महिला समुद्धी योजना महिलांसाठी दीनदयाल लघु ऋण योजना राबविल्या जातात.

७. प्रशिक्षण योजना

संगणक, प्रशिक्षण, ब्युटी पार्लर, स्मार्तानक परीक्षा, शिवणकाम, वाहनचालक, कंडक्टर व प्लंबर इत्यादींकरिता सहा महिन्यांच्या प्रशिक्षणाकरिता प्रशिक्षण फी व विद्यावेतन दिले जाते.

विशेष मागास प्रवर्गांकरिता

वार्धिक उत्पन्न मर्यादा

रु. ५५,४९४/-

राहरी भागांकरिता-

रु. ३९,३०८/-

ग्रामीण भागांकरिता-

अर्धसहाय्य मिळविण्यास आवश्यक पात्रता

१. सक्षम अधिकाऱ्याने दिलेला जातीचा व उत्पन्नाचा दाखला.

२. प्रकल्प आराखडा (कच्चा माल, पक्का माल, खरेदी विक्री)

३. तांत्रिक प्रशिक्षण घेतले असल्यास प्रमाणपत्र.

४. जागोचा पुरवा, भाडेपावती किंवा करारपत्र किंवा मालकी हक्काचा पुरवा.

५. व्यवसायाचा पूर्वाभूव असल्यास त्याबद्दल पुरवा.

६. रेशनकार्डची सत्यप्रत, लाईट बिल.

७. शिक्षा व्यावस्था असल्यास लागूपत्र, बँच, परमिट.

८. दोन पात्र जातिनदारांची पात्रता.

९. प्रकल्प अहवाल व ज्या उद्योगासाठी कर्ज घेतले आहे, त्याचासाठी वापर करणे बंधनकारक.

● सुनील वसाखेने

sunilbasakhetre@gmail.com

फोन : २४३२४४२ / ४३ / ४४

कच्च्या कैद्यांवर आता 'कॅमेऱ्या'ची नजर!

निशांत सरवणकर

पोलीस ठाण्यातील लॉकअपमध्ये असलेल्या संशयित आरोपींमध्ये वाढलेले आत्महत्यांचे प्रकार किंवा पोलिसांकडून अशा आरोपींवर केले जाणारे अत्याचार आदी प्रकारांना कायमचा आळा बसावा यासाठी मुंबईतील प्रत्येक पोलीस ठाण्यातील लॉकअपमध्ये क्लोज सर्किट टीव्ही बसविण्यात येणार आहे. तूर्तास काही पोलीस ठाण्यांमध्ये अशी यंत्रणा बसविण्यात आली असून त्याचा परिणामही चांगला दिसून येत आहे.

शिक्षा न झालेला प्रत्येक आरोपी हा कच्चा कैदी असतो. काही कच्चे कैदी परिस्थितीने बेजार होऊन किंवा विनाकारण फसले गेलेले असतात. त्यांच्यामध्ये आत्महत्या करण्याचे प्रकार वाढल्याचे आकडेवारी सांगते. अशा काही कैद्यांवर पोलिसांकडूनही अत्याचार केले जातात. त्यांना कायमचा आळा बसावा यासाठी प्रत्येक पोलीस ठाण्यात ही यंत्रणा बसविण्यात येणार आहे. त्यामुळे प्रत्येक पोलीस ठाण्यात कच्च्या कैद्यांवर वरिष्ठ अधिकाऱ्याची करडी नजर राहणार आहे.

मुंबईत सध्या ८९ पोलीस ठाणी असून या प्रत्येक पोलीस ठाण्यात लॉकअपची व्यवस्था नाही. मात्र पैकी बहुतांश पोलीस ठाण्यात

अडगळीची एक खोली अशा आरोपींसाठी ठेवली जाते. जे अट्टल आरोपी असतात त्यांना पोलीस ठाण्याच्या नजीक असलेल्या लॉकअपमध्ये रात्रीपुरते हलविले जाते. मात्र जे साधे आरोपी असतात त्यांना तेथेच ठेवले जाते. या आरोपींनी लॉकअपमध्ये आत्महत्या करू नये वा अन्य आरोपींना मारहाण करू नये किंवा पोलिसांनी नकळत या आरोपींना मारहाण करू नये यासाठी क्लोज सर्किट टी. व्ही.ची व्यवस्था करण्यात

आली आहे. या टी. व्ही.चे नियंत्रण वरिष्ठ पोलीस निरीक्षकांच्या केबिनमध्ये ठेवण्यात आले आहे. रात्रीच्या वेळी ड्युटीवर असलेल्या पोलीस निरीक्षकाला पोलीस ठाण्यातील लॉकअपमध्ये काय चालले आहे, याची कल्पना त्यामुळे तात्काळ येणार आहे.

मुंबईत भायखळा, सांताक्रूझ, अंधेरी, कुर्ला आदी ठिकाणी प्रमुख लॉकअप आहेत. याशिवाय काही जुन्या पोलीस ठाण्यांमध्येही लॉकअप

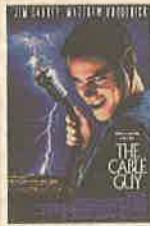
असून तूर्तास या ठिकाणी क्लोज सर्किट टी. व्ही. बसविण्यात आल्याचे सहआयुक्त (प्रशासन) सुभाष आवटे यांनी मान्य केले. हळूहळू सर्वच पोलीस ठाण्यांमधील लॉकअपमध्ये अशी व्यवस्था करण्यात येणार असल्याचे आवटे यांनी 'लोकसत्ता'ला सांगितले. क्लोज सर्किट टी. व्ही. मुळे कस्टोडियल आत्महत्यांचे प्रकार कमी होतील तसेच पोलिसांकडून अत्याचार होत असल्याचे जे सरास आरोप होतात त्यातील वस्तुस्थितीची शहानिशा करणे शक्य होईल, असा दावाही त्यांनी केला.

क्लोज सर्किट टी. व्ही. बसविल्यामुळे कच्च्या कैद्यांवर पोलिसांची नजर राहील असा कितीही दावा केला जात असला तरी त्याच्या कार्यक्षमतेवर या व्यवस्थेचे यश अवलंबून असल्याचे मत एका वरिष्ठ पोलीस अधिकाऱ्याने व्यक्त केले. सुरुवातीला मोठ्या जोशात अशा यंत्रणा बसविल्या जातात. मात्र त्या नादुरुस्त झाल्या तर त्याकडे निधीअभावही दुर्लक्ष केले जाते. क्लोज सर्किट टी. व्ही. बाबत तसे होऊ नये, अशी अपेक्षा व्यक्त केली जात आहे. मुंबईत असलेल्या आर्थर रोड येथील मध्यवर्ती तुरुंगात प्रामुख्याने क्लोज सर्किट टी. व्ही. मोठ्या प्रमाणात बसविण्याची आवश्यकता असल्याचे पोलीस वर्तुळात बोलले जात आहे. ■

x (And- 5.15
- 5.15
d labs -
Adlabs - 2.15pm

ards the
e movie,
v band-
from
D, Kyle
be seen
le couch
o reach-
ok when
uts out.

the fight at the theme
t "Medieval Times", Jim
d Matthew Broderick use
imilar to those used in the
" (1966) episode entitled
ne". The music from that
s also from "Amok Time".
en Stiller is a huge Star

This crossword has
no clues- instead
every number seen
in the grid repre-
sents a different
letter of
the al-
phabet.
All 26
letters
are
used,
and the
same
number
refers

to the same letter
each time. Three
letters have been
inserted to give
you a start.

Solution

I S I O N

10:30 Kim Possible
11:00 V Trailers
11:30 Hatim

STAR WORLD
07:00 Seinfeld
07:30 Hollywood Squares
08:00 My Wife And Kids
08:30 The Simpsons
09:00 TBA
10:00 How I Met Your Mother

10:30 My Name Is Earl
11:00 Arrested Development
11:30 8 Simple Rules

THE HISTORY CHANNEL
08:00 Creative Vision
09:00 War At 8
10:00 Boy's Toys
11:00 Teleshop

ZEE CAFÉ

STAR GOLD
09:00 Umar 55 Kí Díl
Bachpan Ka

07:00 Progressive Vision
07:30 E! News
08:00 The Tonight Show With Jay Leno
09:00 Full House
09:30 Who's The Boss?
10:00 E! News
10:30 Just For Laughs
11:00 Joey
11:30 Secret World Of Magic

ZEE MUZIC
07:00 Just Out!
07:30 Ek Ke Baad Ek
08:25 Exposure

20:30 Hungama on ZEE CINEMA

STAR MOVIES
08:45 Elektra
10:45 Deadly Takeover
12:40 Lethal Ninja

08:30 Ek Ke Baad Ek
09:00 Nine @ Nine
10:00 Ek Ke Baad Ek
10:30 Hip Shakers
11:00 Ek Ke Baad Ek

ZEE NEWS
07:00 Subah 7 Baje
07:30 Bach Ke Rahna
08:00 Subah 8 Baje
08:30 News Top 10
09:00 Bulletin
09:30 Prime Time
10:00 Bulletin
10:30 Crime Reporter
11:00 Bulletin

ZEE SPORTS
07:00 Italian Football : Serie A Season
08:00 22 Yards
08:30 Gillette World Sport
09:00 Football -

ZEE CINEMA
09:00 Main Tera Dushman

14:20 Retro Parade
15:15 Just Out!
16:05 Ek Ke Baad Ek
17:30 Hip Shakers
18:00 Ek Ke Baad Ek

International
10:00 Indian Football : ONGC Cup NFL - Mohammedan Sporting v East Bengal
11:00 WTA Highlights

ZEE TRENDZ
07:00 Music - Style Q
07:30 Catwalk Collections : La Croix
08:00 Music - Re-Play
08:30 After Hrs With Nina Manuel

21:00 Jhankaar Beats on ZOOM

ZEE STUDIO
08:00 Beaute Volee
10:30 A Fish Called Wanda

ZEE SPORTS
12:00 Italian Football : Serie A Season
13:00 Cricket Replay
14:00 Cricket Classic

09:00 Music - Style Q
09:30 Desire
10:00 Music - Re-Play
10:30 Top Ten Countdown
11:00 Music - Blingz
11:30 Igedo Fashion Fair A/W '07-'08 At Dusseldorf

ZEE TV
08:00 Wws
09:00 Jai Ganesh
09:30 Maa
10:00 Titan Antakshri
10:30 Parrivaar
11:00 Kasamh Se
11:30 Kahaní Ab Tak

ZOOM
07:00 Fresh 'N' Up
08:00 Let's Go!
10:00 Just Chill
11:00 Chakachak

18:00 Star Voice Of India
STAR WORLD
12:00 30 Rock
12:30 Scrubs
13:00 Still Standing

THE HISTORY CHANNEL
12:00 St. Peter
13:00 History Rocks
14:00 H Factor
15:00 Biography
16:00 Casanova

18:30 Top Ten Countdown

ZEE TV
12:00 Mamma

तळोजा कारागृहाचं काम अंतिम टप्प्यात

● मुंबई टाइम्स टीम, नवी मुंबई

महाराष्ट्रातील वाढत्या कैद्यांची संख्या लक्षात घेता, तळोजा येथे ५० कोटी रुपये खर्चून बांधण्यात येणाऱ्या अद्ययावत कारागृहाचे काम अंतिम टप्प्यात आले आहे. उरलेली कामेही गतीने सुरू असून येत्या चार महिन्यात हा कारागृह खुलं होईल.

राज्यात एकूण ३७ कारागृहे आहेत. त्यांची वर्ग पहिला आणि वर्ग दुसरा अशी विभागणी करण्यात आली असून, या कारागृहात १६ हजार कैदी सामावून घेण्याची क्षमता असतानाही त्यामध्ये २४ हजाराने अधिक कैदी ठेवण्यात आले आहेत. त्यातच महाराष्ट्रात कच्चे कैदी आणि सराईत गुन्हेगार यांची संख्या दिवसेंदिवस वाढत चालली आहे.

कैद्यांची वाढती संख्या पाहता भविष्यात कारागृह कमी पडू नयेत, यासाठी अलिबाग, रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग, जालना या ठिकाणी नवीन कारागृहे उभारण्यात येणार आहेत. युती सरकारच्या काळात तळोजा येथे कारागृह बांधण्याचा निर्णय घेण्यात

आला होता. शासकीय सौपस्कार पूर्ण झाल्यानंतर २८ डिसेंबर १९९८ रोजी त्याचा पायाभरणी समारंभ पार पडला.

तळोजातील कारागृहाची दोन हजार कैदी सामावून घेण्याची क्षमता आहे. त्यात पाच बॅरेक उभारण्यात आले आहेत. तळमजला आणि पहिला मजला अशा दोन्ही ठिकाणी कैद्यांना ठेवण्याची व्यवस्था करण्यात आली आहे. आत असलेल्या दवाखान्यात एकाच वेळी ८० कैदी उपचार घेऊ शकतात. आधुनिक पद्धतीने बांधण्यात आलेल्या स्वयंपाक घरात एका वेळी ६४ कैदी जेवण करू शकतात. नवी मुंबई, पनवेल, ठाणे व मुंबईतील पोलिस ठाण्यांमधील कैद्यांना येथे ठेवण्यात येणार आहे. येथे न्यायालयाचीही व्यवस्था करण्यात आली आहे. तसेच कारागृहात व्हिडीओ कॉन्फरन्सचीही सुविधा आहे. कारागृहाचे काम येत्या चार महिन्यांत पूर्ण झाल्यानंतर ते कार्यान्वित होईल, अशी माहिती ठाणे मध्यवर्ती कारागृहाचे अधीक्षक सुरेश चव्हाण यांनी दिली.

mumbai@indiatimes.com

Woman arrested for stealing mobiles on train

EXPRESS NEWS SERVICE
MUMBAI, JULY 4

THE Local Crime Branch (LCB) of the Government Railway Police (GRP) at Bandra has arrested Jhanvi Sameer Naik (24) for stealing a woman commuter's mobile phone worth Rs 15,000 at Kandivali railway station.

On June 17, Naik had lodged a complaint with the Anti-Corruption Bureau (ACB) against a GRP official at Churchgate Railway Station alleging he threatened to arrest her in a robbery case. The official was arrested by ACB while accepting a bribe of Rs 5,500 from Naik, a resident of Andheri.

According to police sub inspector Prakash Pawar, LCB (Bandra), Naik was arrested on Wednesday morning after a complaint from Arundhati Ghosh who

works as Assistant Manager in a Development Credit Bank.

"Naik snatched Ghosh's N-72 Nokia mobile phone while she was getting inside the train. We heard Ghosh screaming shouting and soon caught Naik," said Pawar.

GRP officials have recovered the mobile phone from Naik. During interrogation, she revealed that she had been stealing mobile phones since 2004.

"She told us that she started stealing mobile phones from trains and selling them to repay the loan she took for her son's kidney operation," says B Rane, LCB Senior Police Inspector at Dadar.

According to Rane, Naik had five cases of mobile phone theft against her.

"She told us that she has stolen 15 mobile phones in the last 15 days and sold them," he said.

Letter against Sena's eviction of Thane bar girls becomes a PIL

EXPRESS NEWS SERVICE
MUMBAI, JULY 4

KAMINI (name changed) used to be a dancer-singer and waitress at a Thane bar. Driven out of her job, she moved to the Masjid Galli lane of the city's Kisan Nagar neighbourhood. But early in June, she was issued an ultimatum: immediately leave your rented apartment, or else. Local residents, backed by the Shiv Sena, were forcing bar girls like her out of the area, saying they must "cleanse" the area of "prostitutes". By June 5, about a 1,000 of the 2,500 bar girls

About a thousand women and their families had to flee their homes in Kisan Nagar—Narendra Vaskar

After Express report on June 6, NGO wrote to Bombay High Court bar girls were being forced out of their homes as police looked on

and their families fled the estate, *The Indian Express* reported the next day.

Now, the Bombay High Court has suo-motu converted a letter on the incident by an NGO to Chief Justice Swatanter Kumar into a public interest litigation. Jan-hit Manch wrote to Justice Kumar, referring to the *Express* report on Thane evictions, that Shiv Sena has taken the law in its hand and is being aided by Kisan Nagar residents in threatening and assaulting the women.

"It is the job of the police to stop such nuisance. No party

▶ CONTINUED ON PAGE 2

Marriage parade: Season for UP's dancing deities from Basuka

At Bare Tola and Chhote Tola, *moojra* profession is more than 100 years old

SANJAY SINGH

BASUKA (GHAZIPUR), JULY 9

THEIR art is the kitsch form of Indian folk, a cacophony of jangles and spangles. They gyrate and shimmy through the drawing rooms of the rich and the influential, clinging on to the residues of an ancient culture, perhaps thousands of years old. They dance, they entertain and often, the line dividing the two is blurred. Yet, they wait for the marriage season impatiently. That is when the dancing girls of Basuka earn the most. And live off it for the whole year.

The marriage season is on in Uttar Pradesh and the *moojra* is in high demand. The dancing girls from Basuka have become an integral part of the social life in eastern Uttar Pradesh and some pockets of Bihar like Buxar, Bhojpur, Bhabhua and Rohtas. The roads that lead to Basuka don't cringe under weight of SUVs and other luxury cars, as the girls here entertain the elite. Basuka's two localities, Bare Tola and Chhote Tola, have more than 50 families of dancers. Here, almost every house has a dance room, which landlords and the nouveau riche frequent for *mehfils*. Besides, those who want them to perform in social functions, also prefer to watch the performance once before the booking.

Their houses are of ordinary concrete with no frills and curtains. The dance rooms have proper seating arrangements though. "*Bhaiya ye mandi hai,*" re-

marked the man who took this reporter to Basuka, pointing at the nameplates of dancers. One of the dancers, mature in years, is honest. "The girls who come into this profession don't find a husband," she said. She candidly admits that the village has many illegitimate children.

The story of 45-year-old Noorjahan (name changed) is very different from all this. Her lover Sandal Rai left his zamindari and 70 acres of land to spend his life with her. He socially accepted her and the couple have eight children. The 50-year-old Rai said, "My six daughters are married. My duty now is to ensure better education for my two sons." Life is happy but not easy. "I owned seven houses once. Today, I manage to till a few bighas of agricultural land after paying an amount to landlords," Rai said. He met Noorjahan on October 24, 1983. "One day, my father asked me to sign a document. I obliged and surrendered the legal rights over my share of the property. That was that," he said.

There are certain mutu-

ally drawn-up rules between the dancers and village elders. No person who visits Basuka to hire a dance party can stay on after 4.30 pm. "You can't hear music after that," said Triveni Singh of Bhaduara, a village close to Basuka.

Locals have no problem with the community, and in-

fact, are all praise for Basuka's dancers. "Though they entertain many men, given a chance, they would spend their lives with just one man. The man deserts them," said Ravinder Singh of Yuwarajpur, a neighbouring village. According to the rules, the man who fathers the children provides for their upkeep.

These women dance on many social functions but the marriage season is the most profitable. The season begins after Makar Sankranti. "Half the money we earn goes to musicians. Then we have to pay our servants. The remaining amount is for us," said a woman in the profession.

These girls never enter the arena without proper training. Once they get on in years, the reign is handed over to the daughters.

Bee-hive India Technical Education Society's (Reg. No.: MAHA/23263/KOP)

PUNE INSTITUTE FOR AERONAUTICS & COMPUTER SCIENCES (PIACS)

ADMISSION NOTICE

A GOLDEN OPPORTUNITY FOR 10TH / 12TH PASS STUDENTS

100% PLACEMENT ASSISTANCE

HOSTEL FACILITY AVAILABLE

PIACS, PUNE
Offers Quality Training for Government Recognized Engineering Degree (at par with B.E./B.Tech.) / Diploma Courses in

AERONAUTICAL ENGG. (AMAESE)	COMPUTER ENGG. (AMIETE-CS & DIPIETE-CS)	MECHANICAL ENGG. (AMIME & TEIME)
	INFORMATION TECHNOLOGY (AMIETE-IT)	ELECTRONICS & TELECOM ENGG. (AMIETE-ET & DIPIETE-ET)

Kunal Plaza, First Floor, Mumbai- Pune Road, Near Chinchwad Station, Chinchwad, Pune-19.
Tel No.: 020-30623322.

Mob .: 9822454474, 9850849985

Web : www.beehiveindia.net

३३
३५
३६
३७
३८
३९
४०
४१
४२
४३
४४
४५
४६
४७
४८
४९
५०

No fairy tales, please

WHAT is common between Krishhey Sameer Thacker and R.B. Akshithaa? The former was 56 days old and the latter 44 days old when they got their PAN cards. The parents may have obtained perverse pleasure from breaking records, but it is also true that both infants have income flows from investments. In these cases, one can argue investments were made by parents and the infants weren't pouring in their diapers. But what about Ayush Ranjan Rout, who obtained a PAN card when he was three months old because he was hired by an NGO as a model? Forget Shirley Temple, who was seven when she received a special Academy Award or Tiger Woods, who won a tournament at the age of eight. Kamal Hassan first acted in films at the age of six, and Kishan Shrikanth is not only a well-known child actor in Kannada films but has also become a director. In films, TV and even print media, we have child actors/actresses and models. How come we don't ask for bans and object to these children labouring? Answering this question honestly is the first step towards a sensible policy on child labour.

We don't object to child labour per se. We object to the forms child labour takes and to the fact that child labourers may be exploited and deprived of access to education. Despite moralising, there is no absolute position on prohibiting child labour. That's the reason activists don't switch off their TVs when they see child models on the screen. Notice the UN Convention on the Rights of the Child doesn't prohibit child labour. It merely recognises "the right of the child to be protected from economic exploitation and from performing any work that is likely to be hazardous or to interfere with the child's education, or to be harmful to the child's health or physical, mental, spiritual, moral or social development". Most developed countries, including the US, don't have a blanket ban on child labour and, incidentally, the US is not a signatory to the Convention on the Rights of the Child. Indeed, when

Bans on child labour don't work: historically it was technology, not laws, that pulled children out of factories

BIBEK DEBROY

the US passed a law to ban child labour, this was struck down by the Supreme Court because it violated a child's fundamental right to work. What killed child labour in the US wasn't legislation and bans but the Great Depression, as a result of which adults began to offer themselves for lower wages.

The history of the Industrial Revolution in Europe is no different. Reactions to the Industrial Revolution are usually based on two perceptions. First, the Industrial Revolution, by increasing child labour, made children's lives worse. Second, legislation was instrumental in reducing child labour. Both propositions have been contested, theoretically and empirically. In 1844, William Cooke

Like English reformers in the mid-19th century, do we only want to assuage our guilt by appearing to do something for children, although our brains tell us that much damage has been done by bleeding hearts?

Taylor wrote *The Factory System*. In that, he wrote about the attitudes of reformers: "How much more delightful would have been the gambol of the free limbs on the hillside; the sight of the green mead with its spangles of buttercups and daisies; the song of the bird and the humming of the bee." Even today, Indian reformers think that's what children did before factories and liberalisation pulled them out of schools and a life of fun and frolic. The reality in England was different. The children were in parish poorhouses, apprenticed as unpaid household servants, employed as agricultural labour, or simply beggars, vagrants, thieves and prostitutes. Nor did legislation have much to do with reducing child

labour. Instead, technology required workers to be educated and literate. This pulled children out of factories and often pushed them into school, facilitated by income growth.

But what did the ban achieve? Take the surgeon Philip Gaskell's book, *Artisans and Machinery*, published in 1836. Legislation "caused multitudes of children to be dismissed, but it has only increased the evils it was intended to remedy, and must of necessity be repealed". Owners of larger establishments could be inspected and regulated more easily. They dismissed children, who were then employed by smaller enterprises, where conditions (including those related to safety) were worse. At least, that's what Factory Commis-

sion of 1833 found. When the US banned carpet exports in 1990s, Nepalese children turned to prostitution. When Bangladeshi garment industry suffered, children turned to stone-crushing, street-hustling and prostitution. Had we based our reactions on reading history of the Industrial Revolution and not kneejerk emotional reactions to Dickensian descriptions, we should have anticipated that this would happen.

GAP and similar MNCs are much more sensitive to adversity and public pressure than smaller enterprises. Can we have answers to three questions? First, where were these children before GAP employed them? Second, where are they now? Third, where are they likely to be two years

from now, when they move beyond our temporary attention span? Let's ask a few more questions. First, when the US government proposes procedural guidelines for an import ban from industries suspected (not actually using) of using child labour, do we believe the US government, western NGOs and Indian NGOs funded by western NGOs are driven by altruism? Or is it protectionism? Second, is trade policy the right instrument to solve a problem like this? Within trade policy, surely the best instrument for developed countries is to open up agriculture, pushing exports and income growth in India, which then is reflected in attitudes towards child labour. Third, are the five identified export sectors (garments, handicrafts, gems and jewellery, sport goods, carpets) necessarily hazardous? Fourth, what is the figure on child labour? Everyone talks about a 12.6 million Census 2001 figure of children in the age group of 5-14 who work, concentrated in UP, AP, Rajasthan and Bihar. Does this mean these children are deprived of education? That can't be correct, if Sarva Shiksha Abhiyan's figure on out-of-school children is right. Fifth, do we want a ban or do we want children in school? Supply-side reforms of school education (beyond public delivery, through private provisioning) have worked.

Sixth, do we have any hope of enforcing the ban on employing children as servants at home or in businesses like shops, dhabas, restaurants, hotels and tea-shops? Since we can't enforce many other laws, including the Minimum Wages Act, how are we so confident? Or like English reformers in the mid-19th century, do we only want to assuage our guilt by appearing to do something for children, although our brains tell us that much damage has been done by bleeding hearts? To quote from *Water Babies*, "But remember always, as I told you at first, that this is all a fairy tale, and only fun and pretence: and, therefore, you are not to believe a word of it, even if it is true."

*The writer is a noted economist
bdebroy@cprindia.org*

Indian Express

Initiative to rehabilitate convicts after jail term

EXPRESS NEWS SERVICE
PUNE, NOVEMBER 15

AFTER spending years in judicial imprisonment, released convicts have to undergo a life-long punishment, constantly battling societal ostracism. But fifty such convicts who have completed their prison term are being granted an opportunity to redeem their financial stability as well as social acceptance. City-based Adarsh Mitra Mandal and Aadhar Social Foundation have announced a 'Criminal Adoption Scheme', through which they will provide released convicts with employment in an attempt to negate their past and safeguard their future.

The initiative will be kick-started at the Yerawada Jail on Saturday and will be a continuing venture aimed at rehabilitation of the convicts and their families.

"Often many released convicts are pushed back into the cycle of crime because of society's attitude towards them. When repeated attempts at availing a job fails, owing to prevailing skepticism about their criminal past, desperation to feed their families leads them back to the crime world," said Youth Congress chief Sachin Tavre, the president of both the organisations. "Through the scheme, they will be able to financially support their families and in the process gain back their lost position in society," he added.

"Often many released convicts are pushed back into the cycle of crime because of society's attitude towards them. When repeated attempts at availing a job fails, owing to prevailing skepticism about their criminal past, desperation to feed their families leads them back to the crime world,"

The organisations had approached around 10 companies, of which, the Agricultural Produce Market Committee has offered 15 posts of parking personnel, Shree Mauli Auto has offered 5 posts while Logic Enterprises has offered 20 posts, supporting the initiative. "Negotiations with the rest of the companies are underway, and we are confident of providing over 100 released convicts with jobs, almost immediately" said Tavre.

The city police and the prison superintendent have welcomed this initiative. "DCP (Crime) Anil Kumbhare, Anti-Extortion Cell chief Bhanupratap Barge has extended his support to the initiative and Jail Superintendent Rajendra Dhamne commended the initiative as the first of its kind, saying that while many organisations visit the prison and undertake several activities with the inmates, no one is willing to take their responsibility once they are released," said Uday Jagtap, a member of Adarsh Mitra Mandal.

Besides providing the organisations with a list of those criminals who have earned the 'good behaviour' tag in the prison, the jail superintendent will also mention the tasks they were good at, while in jail. "This might help us find them jobs according to their expertise," he added.

However, the organisations' responsibility will not end with provision of jobs. They will also be screening the performance of those employed over a span of two years at the end of which their families will be entitled to free medical consultation and treatment, courtesy Bhoi Pratishthan and their children will receive educational aid.

The organisations have created a 30-minute documentary titled *Parivartan* and a booklet focusing on the trauma that the families of the convict have to undergo.

The documentary will be shown in Yerawada Jail on Saturday and Sri Sri Ravisankar, who will be visiting the city, will be handing over the booklets to the convicts.

(Bhoi Pratishthan Trust)

गजाआडचं आयुष्य उजळण्याचा 'प्रयास'

काहींना रहायला घर मिळतं, पण त्या घरात 'समजून' घेणारं कुणीच नसतं. काहींच्या नशिबात घरही असतं आणि त्यांना समजून घेणारेही असतात, पण या दोन्ही गोष्टी त्यांना टिकवता येत नाहीत. मग जरा काही खुसपट झाली की घर सोडून सुरु होते एका अनोळखी विश्वातली दिशाहीन भरकट... यात ना असतो हक्काचा निवार, ना कुणी आपुलकीने समजून घेणारं. काही अपरिहार्य कारणामुळे घरापासून विभक्त झालेलं असं नवखं सावज हेरणारे दलाल शिकारी जागोजागी टपूनच बसलेले असतात. त्यांना आपल्या जाळ्यात ओढून, विविध प्रकारची आमिषं दाखवून किंवा विशिष्ट परिस्थितीचा फायदा घेऊन त्यांना वाममार्गाला लावत त्यांचं शारीरिक, मानसिक, तसेच आर्थिक शोषण केलं जातं. देहविक्री, गर्द, जुगार, स्मगलिंग अशा बेकायदा व्यवहारात अडकलेलं हे 'सावज' कधीतरी पोलिसांच्या हाताला लागतं. हे 'सावज' जर महिला असेल तर 'ती जेलचं पाणी पिऊन आलीय' हा कलंक तिच्या माथी लागून कुटुंबाचा, समाजाचा तिच्याकडे पाहण्याचा दृष्टीकोनच बदलून जातो. एखाद्या पुरुषाने काही गुन्हा केला असेल तर त्याची शिक्षा भोगून परत आल्यावर त्याला परत कुटुंबात सहजपणे सामावून घेतलं जातं. महिलांच्याबाबतीत तसं सहसा होत नाही. ज्यांच्यासाठी कुटुंब हा आधार नसतो त्या पुन्हा या दलदलीत ओढल्या जातात. मग आकांडतांडव, सुटणं, पुन्हा अडकणं हे चक्रव्यूह भेदून बाहेर पडणं तिच्यासाठी कठीणच होऊन बसतं. अशा दिशाहीन, दरीत अडकलेल्या महिलांना 'आधार' देत त्यांचे सर्वार्थाने पुर्नवसन करण्याचे काम मुंबईतील 'प्रयास' ही संस्था करते आहे.

खरंतर 'प्रयास'ची मुहूर्तमेढ रोवली गेली ती टाटा इन्स्टिट्यूट ऑफ सोशल सायन्सेस, देवनार इथून. टीआयएसएसच्या प्राध्यापिका डॉ. सनोबर सहानी यांनी १९८४ मध्ये न्यायालयीन कैदी या विषयावर एक संशोधनपत्र अभ्यासप्रकल्प हाती घेतला. न्यायालयीन कैदी म्हणजे ज्यांच्यावर गुन्हा दाखल झालाय, परंतु आरोप अद्याप सिद्ध झालेले नसल्याने ज्यांना शिक्षा ठोठावलेली नाही असे कैदी. यांना 'कच्चे कैदी' असंही म्हटलं जातं. अशा कैद्यांना त्यांच्या हक्काची माहिती करून देत असतानाच त्यांच्या पुनर्वसनाच्या उद्देशाने १९९० साली 'प्रयास'ची सुरुवात करण्यात आली. टाटा सामाजिक विज्ञान संस्थेच्या या प्रकल्पाचं ब्रीदवाक्य आहे, 'न्याय व्यवस्थेत समाजकार्य'.

न्यायालयीन कैद्यांबरोबर काम करणाऱ्या एकमेव अशा 'प्रयास' प्रकल्पाविषयी जाणून घेताना सर्वप्रथम त्याची कार्यपद्धती समजून घ्यावी लागेल. 'प्रयास'चं काम हे दोन पातळ्यांवर चालतं. म्हणजे एखाद्या गुन्हात सापडलेल्या १६ ते २३ वयोगटातील तरुण युवकांना तसेच १६ ते ५० वयोगटातील मुली-महिलांना जेव्हा शिक्षा होते तेव्हा त्या शिक्षेदरम्यान त्यांनी जी कृत्यं केली ती चुकीची आहेत, त्यांच्या तसेच त्यांच्याशी निगडित असलेल्यांच्या जीवनात क्लेश निर्माण करणारी आहेत याची जाणीव करून देत त्यांना पुन्हा एकदा 'सुधारण्याची संधी' देण्याचं काम 'प्रयास'मार्फत केलं जातं.

'प्रयास'कडे प्रामुख्याने आर्थर रोड, भायखळा, ठाणे आणि कल्याण अशा चार ठिकाणांहून केसेस येतात. त्यावर काम सुरु करण्यापूर्वी महिलांचा पूर्वइतिहास जाणून घेतानाच तिचा गुन्हा काय आहे, तिने तो का केला आणि यापुढे पुन्हा कुठल्या गुन्हात अडकू नये यासाठी काय करता येईल हे तिच्याबरोबर बोलून ठरवलं जातं. तसेच तिच्या कुटुंबातील सदस्यांचीदेखील भेट घेतली जाते. यामुळे 'आपल्याला गुन्हाच्या दलदलीतून बाहेर काढण्यासाठी कुणीतरी काहीतरी प्रयत्न करतंय' असा विश्वास वाटून संबंधित महिला स्वतःला 'व्यक्त' करू लागतात.

गुन्हेगार महिला आणि प्रयासचे कार्यकर्त्यांच्यात एक 'नातं' निर्माण झाल्यानंतर या महिलांना तुरुंगातील सोयी-सुविधा, तुरुंगाबाहेरील संस्थेकडून मिळणाऱ्या सुविधा याची माहिती दिली जाते. त्यानंतर तुरुंगअधिकाऱ्यांकडून या गुन्हेगार महिलांचा तपशील मिळवून पुढे 'प्रयास'मार्फत त्याची रितसर शहानिशा केली जाते. या माहितीतून त्या गुन्हेगार महिलेचं विश्व आपोआप उलगडत जातं. गुन्हा घडण्यामागे नेमकी कोणती परिस्थिती कारणीभूत होती याचा शोध घेतला जातो. यातून जी माहिती पुढे येते ती नीट समजून घेत या महिलांना पुढे योग्य मार्गदर्शन करण्याचं काम 'प्रयास'कडून सुरु होतं. सर्व स्तरातील महिलांसाठी अशीच कार्यपद्धत अवलंबली जाते.

आज देवदासी, परितक्त्या, वेश्या अशा विविध गटातील महिलांना पुन्हा समाजाच्या मुख्य प्रवाहात सामावून घेण्यासाठी, त्यांच्या हक्कासाठी झटणाऱ्या विविध संस्था, गट कार्यरत आहेत. परंतु गुन्हाचा शिक्का लागलेल्या

महिलांचेदेखील पुनर्वसन झाले पाहिजे, त्यांनाही समाजात परत आणण्यासाठी काहीतरी वेगळे प्रयत्न करण्याची गरज आहे यादृष्टीने आज 'प्रयास' वगळता कोणीही काम करत नाही. इतर शोषित महिलांसाठी हक्कांची यादी आहे, आश्रयगृह आहेत, त्यांच्यासाठी दबावगट म्हणून काम करणाऱ्या स्वयंसेवी संस्थांचं व्यासपीठ आहे, न्यूजलेटर आहे, परंतु त्यात 'कच्चे कैंदी' असलेल्या गुपला कुठेही स्थान नाही. 'प्रयास'ने काही गटांचे याकडे लक्ष वेधण्याचा प्रयत्न केला. परंतु 'त्या वाईट मार्गातून आल्यात', 'त्या तसल्याच' असं म्हणून त्याकडे दुर्लक्ष करण्यात आलं.

'प्रयास'ची न्यायालयीन कैद्यांबरोबर काम करण्यामागची धारणा स्पष्ट करताना संस्थेचे कार्यकर्तेविकास कदम म्हणतात, "आम्ही जेव्हा प्रत्यक्ष या महिलांसाठी काम करायला सुरुवात केली तेव्हा असं निदर्शनास आलं की या गुन्हेगार महिलासुद्धा सर्वसामान्य महिलांसारख्याच आहेत. त्यांच्या हातून जेव्हा एखादा गुन्हा घडतो त्याला विशिष्ट परिस्थिती कारणीभूत असते. त्यावेळी संबंधित गुन्हा करण्यावाचून तिच्याकडे दुसरा पर्याय नसतो. जसं घरात बायकोचं नवरा आणि सासूशी सतत भांडण चाललेलं असतं, नवरा दारु पिऊन पत्नीला मारझोड करत असतो. जेव्हा हे सहन करण्यापलिकडे जातं तेव्हा प्रतिकार करताना नवऱ्याचा, सासूचा खून होतो किंवा घरात बायको एकटीच कमावतेय आणि नवरा मात्र दारु पिऊन बायकोकडे पैशांसाठी सारखी मागणी करतोय. अशा अपरिहार्य परिस्थितीत काहीतरी हातपाय मारताना बाईच्या हातून चुकीची घटना घडून जाते. यात वैयक्तिक किंवा भौतिक सुखासाठी हातून मोठा गुन्हा झालाय अशा केसेस क्रचितच असतात. म्हणजे तुरुंगात जर १५० महिला असतील तर त्यातील सव्वाशेपेक्षा जास्त महिला शोषणाला, परिस्थितीला बळी पडून एखादा गुन्हा करून बसतात."

स्त्रियांनी केलेला गुन्हा समजून घेतला की, पुढे त्यांना या शिक्षेतून कसं बाहेर पडता येईल यादृष्टीने 'प्रयास'चे प्रयत्न सुरू होतात. म्हणजे ज्यांना स्वतःसाठी वकिल उभा करता येत नाही, पण ज्यांच्यात सुधारणा होण्याची शक्यता आहे अशांना शासनाच्या जिल्हा विधी सेवा प्राधिकरणमार्फत वकिल मिळवून देत त्याचा पाठपुरावा केला जातो. तत्पूर्वी संबंधित महिलेला आपल्या वागणुकीसंदर्भात एक विशिष्ट बॉण्ड लिहून द्यावा लागतो. त्यानंतर जामीन आणि मग दंड आकारणी अशाप्रकारे त्यांना झालेल्या किंवा अडकवलेल्या शिक्षेतून सोडवलं जातं. पुढे केसचा निकाल लागेपर्यंत 'प्रयास' त्यांच्यावर नियंत्रण ठेवून असते.

न्यायालयीन कैद्यांना गुन्हेविषयक मानसिकतेतून बाहेर काढण्यासाठी त्यांचे समुपदेशन करण्याबरोबरच त्यांच्या अंगी असलेल्या कलामुणांना वाव देण्यासाठी 'प्रयास'तर्फे ऑब्झर्वेशन सेंटर्स चालवली जातात. यात त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचा शोध घेतानाच त्यांच्या नेमक्या क्षमता काय आहेत याचा अंदाज घेतला जातो. त्याप्रमाणे त्यांना अर्थार्जन करता यावे यासाठी इतर स्वयंसेवी संस्थांशी समन्वय साधून त्यांना रोजगाराची संधी उपलब्ध करून दिली जाते. इथे त्यांना कामाचं प्रशिक्षण तर मिळतंच, शिवाय त्यांची सामाजिक कौशल्यंदेखील विकसित होतात.

कारागृहात येणाऱ्या सर्वच महिला अट्टल गुन्हेगार नसतात याकडे लक्ष वेधत 'प्रयास'च्या प्रज्ञा शिंदे सांगतात, "काहीना एखाद्या गुन्हात जाणीवपूर्वक अडकवळं गेलेलं असतं. त्यांच्यात फॅमिली सपोर्ट असलेल्या, फॅमिली सपोर्ट नसलेल्या, रेल्वेत चोरी करणाऱ्या, घरकामातील चोरी करणाऱ्या, बांग्लादेशी असे विविध ग्रुप्स आढळतात. एक गट असा असतो ज्यांना कुटुंबात परत जायचं असतं. काहीना घरी न परतता आर्थिकदृष्ट्या सक्षम व्हायचं असतं. तिसऱ्या गटातील महिला पुढे काय करायचं याबाबत काहीशा द्विधा मनस्थितीत असतात. चौथा गट लैंगिक शोषणाला बळी पडलेल्या महिलांचा. त्यांना आजार सुरू झाले असल्याने शरीर साथ देत नाही. कुठे काम मिळत नसल्याचे पुढे काय करायचं याबाबतीत अंधार असतो. पाचवा गट परिस्थितीमुळे पिचलेला, त्यामुळे काहीसा नैराश्याकडे झुकलेला. पुढचा गट 'इन नीड ऑफ रिस्की' म्हणजे यांना आहे त्या ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी हलवल्यानेच त्यांच्यात सुधारणा होणार असते. अशा महिलांबरोबर काम करणं हे तितकं सोपं नसतं. बहुतांश बायकांना कारागृहातील त्यांच्या अधिकाराची किंवा आपल्याला कोणत्या कलमाखाली अटक झालीय याची माहिती नसते. पाच वर्षांखालील मुलाला कैदेत असतानादेखील स्वतःजवळ ठेवता येते याविषयी अनभिज्ञ असल्याने तशी तरतूद मिळवताना त्यांना अनेक अडचणी येतात. एकटी महिला असेल किंवा फॅमिली सपोर्ट नसेल तर तुरुंगात भेटायला कोणी येत नाही. घर माहित नसेल तर त्यांना निरोप दणे शक्य नसते. त्यामुळे एकटेपणा, भीती, मानसिक ताणतणाव अधिकच वाढतो.

कारागृहात पोहेचेपर्यंत संबंधित महिला जे आयुष्य जगलेली असते त्यात तिला जे नकारात्मक आणि सहन करण्यापलिकडेच अनुभव येतात ते तिच्या मनात इतके खोलवर रुतलेले असतात की त्यात तिची मानसिकता बरीच बदलून जाते. त्यामुळे तिच्या एकंदर वागणं, स्वभाव, आरोग्य या सर्वांवरच प्रतिकूल परिणाम होत असतो. त्यामुळे पुढे स्वतःच्या स्वभावात बदल करताना त्यांच्या मनातील चिड, राग ही आमच्यावरच व्यक्त होते. इथे आमच्या क्षमतांचाही कस लागतो. अशावेळी संबंधित केसेसमध्ये मानसोपचारतज्ज्ञ किंवा डॉक्टराची मदत घेऊन तिला पुन्हा

सकारात्मक जगण्यासाठी मनाने, विचाराने स्थिर होण्यासाठी मदत केली जाते.

ज्या महिलांना बाहेर आल्यानंतर रहायचं कुठे हा प्रश्न असतो त्यांना बापनू घर, सुखशांती, कस्तुरबा महिला वसतीगृह अशा मुख्य प्रवाहातल्या स्वयंसेवी संस्थांच्या शेल्टर हाऊसमध्ये राहण्याची सोय उपलब्ध करून दिली जाते. इथल्या निवाऱ्यामुळे त्यांना सुरक्षितता मिळते आणि पुन्हा समाजाच्या मुख्य प्रवाहात येण्यासही मदत होते.''

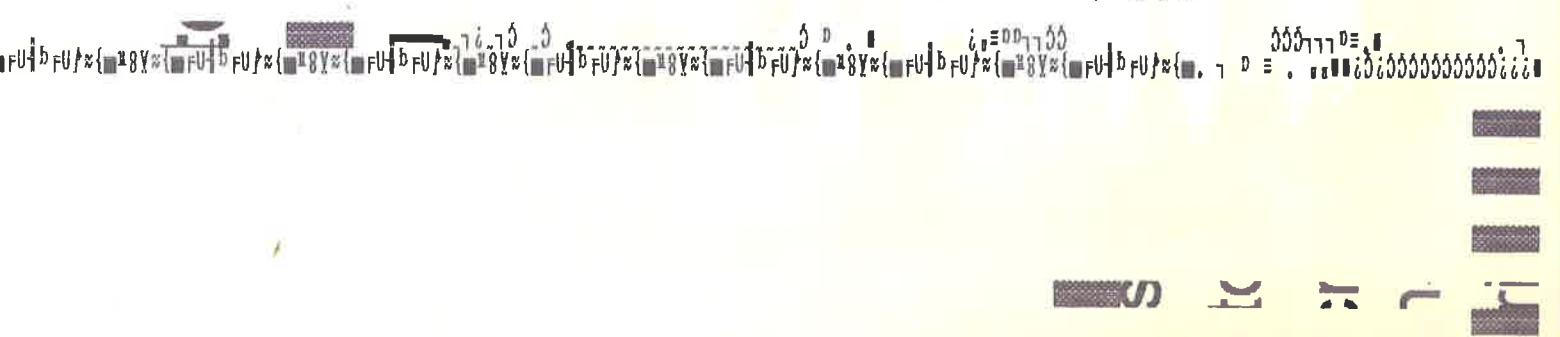
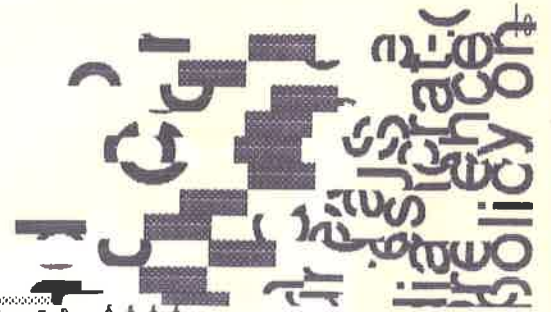
एखाद्या गुन्हाखाली अटक झाली असली तरी महिला म्हणून त्यांना मिळणारी वागणूक कशी असते यावर प्रजाताई म्हणतात, एखादी महिला गर्भवती असेल तर तिला सामान्य गर्भवती महिलेला ज्या वैद्यकीय सुविधा लागतात त्या सर्व पुरवल्या जातात. तसंच मुलांच्या जन्मानंतर त्याला उत्तम आरोग्य, आहार व स्वच्छतासेवा पुरवली जाते. पूर्वी कारागृहात बाळंत होणाऱ्या महिलांच्या मुलांच्या जन्मदाखल्यावर जन्मस्थळ म्हणून तुरुंगाचं नाव टाकलं जात असे. मात्र आईच्या गुन्हाची झळ मुलांच्या आयुष्याला बसू नये म्हणून 'प्रयास'ने हेल्थ डिपार्टमेंट, वार्ड ऑफिसर यांना अर्ज करून त्यात रितसर बदल करून घेतला. आता कैदेतील मातेच्या पोटी जन्मलेल्या बाळाच्या जन्मदाखल्यावर आईचं राहतं ठिकाण किंवा ज्या रुग्णालयात त्याचा जन्म झाला ते जन्मस्थळ म्हणून नोंदवले जातं.

तुरुंगात गुन्हेगार महिलेसोबत ६ वर्षांपर्यंतच्या मुलाला राहता येत असलं तरी आतील वातावरणाचा मुलांवर वाईट परिणाम होतोय असं लक्षात आल्यावर 'प्रयास'ने या मुलांना त्यांच्या वाढीच्या वयात काही काळ तरी तुरुंगातील वातावरणापासून दूर राहता यावे यासाठी बालवाडी सुरु केली. पूर्वी तुरुंगात भरणारी बालवाडी आता सेवानिकेतनच्या मदतीने तुरुंगाबाहेर भरवली जाते. 'प्रयास'ने या मुलांसाठी निवासी शेल्टर होमसुद्धा सुरु केले आहेत. न्यायालयीन कैदेत असलेल्या महिला आपल्या मुलांना इथे ठेवू शकते. तसेच महिन्यातून एकदा त्यांना भेटायला जाऊ शकते.

कारागृहात आईबरोबर राहणाऱ्या मुलांप्रमाणेच ज्या महिला कारागृहात आहेत, परंतु त्यांची मुलं बाहेर आहेत अशा मुलांच्या संगोपनाकडे 'प्रयास' लक्ष ठेवून असते. बरेचदा आईला अटक झाल्यावर मुलांची शाळा सुटते, स्वभावात फरक पडतो, त्यांच्या मानसिकतेचं खच्चीकरण होतं, लहान वयातच प्रौढत्व येतं म्हणजे आई एकटी असेल तर वकिलाला भेटण्यापासून सगळी भागदौड मुलांनाच करावी लागते. अशास्थितीत त्यांचे 'बालपण' हरवणार नाही अशाप्रकारे 'प्रयास' या मुलांच्या पाठीशी उभी असते.

एखादा गुन्हा छोटा असो वा मोठा त्याच्या चुकीसाठी संबंधित व्यक्तीला शिक्षा झालीच पाहिजे याबाबत कुणाचंही दुमत असता कामा नये. 'प्रयास'लाही नेमकं असंच वाटतं. परंतु याचे भान ठेवतानाच एखाद्या गुन्हात अडकलेल्या व्यक्तीला त्यातून बाहेर पडायला 'संधी' देण्याचं काम 'प्रयास' करतंय. एखाद्या गुन्हाचा कलंक लागलेल्यांना पुन्हा समाजात परतण्यासाठी 'सुधारण्याची संधी' देण्यासाठी प्रत्येकाने खारीचा वाटा उचलला तर न्यायव्यवस्थेतील या समाजकार्याला मोठाच हातभार लागेल !

- सविता अमर

Letter against Sena's eviction...

or people should usurp the role of police," the letter says.

The police have said over the past month that they will act only if someone lodges a complaint.

But the letter counters: "How can the police expect poor bar girls to dare lodge complaints against the political and social goons... If such criminal activity is allowed to be conducted uninterrupted, anarchy will spread to other areas too."

Last month, Sainiks and

residents, led by local Sena corporator Ram Repale, set a June 11 deadline for all the bar girls to leave.

"We have still not shown them our Sena style. People here have complained to the police but nothing happened so they came to us. We are supporting the locals in flushing out the bar girls," Repale then said.

Kisan Nagar was popular among bar girls as the rents there are cheaper than in other Thane areas. Also, Mulund and its many dance bars are nearby.

Mob lynches 5 persons trying to rob

Tamil Nadu Govt to pay for sex-reconstruction surgery

PRESS TRUST OF INDIA
CHENNAI, JULY 3

FOR the first time in the country, a Government hospital in Tamil Nadu will perform sex-reconstruction surgery on transgenders this week, marking an end to their ordeal at the hands of quacks.

In the first batch, eight transgenders are slated to undergo the surgery at the Government hospital in Vellore district on July 5. The surgeries will be performed free of

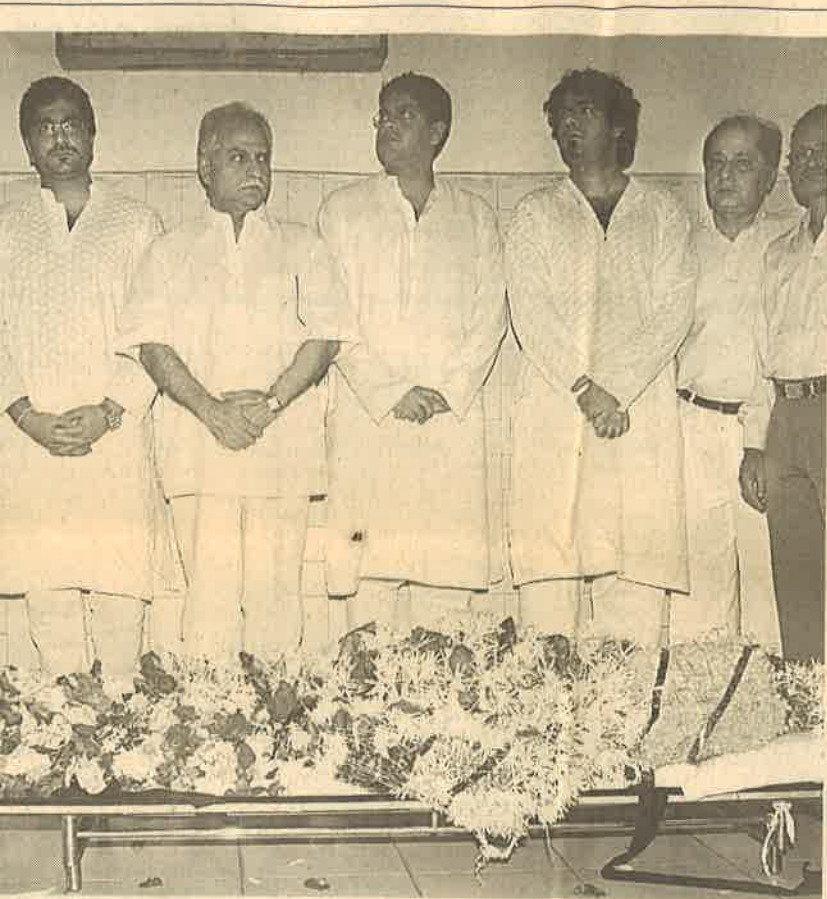
cost following a Government Order issued by the Social Welfare Department in April.

Since sex change was not legal in the country, transgenders had been thronging quacks to remove their genital organs. Due to unscientific surgical processes followed by quacks, many developed complications. In one or two cases, people had died too.

Tamil Nadu has an estimated population of 60,000 transgenders of whom 50 per cent have undergone sex re-

construction surgery. Most of the quacks are based in Cuddappa in Andhra Pradesh and Dindigul in Tamil Nadu and charge between Rs 10,000 and Rs 15,000 per operation.

A majority of the transgenders work as commercial sex workers. It was a herculean task for them to pay Rs 10,000 for the surgery. Recognising the demand, the state had announced that sex reconstruction surgeries would be performed in all Government hospitals free of cost.

... passed away on Tuesday night. Seen in the photograph is his son ... and other members of the family— Ganesh Shirsekar

... HC urging release of juvenile remand home

...ngbhai states that his ...rish, who was born in ...at in October 1989, ...me to Mumbai with ...ive of the petitioner ...y 2007. Subsequently ... started working in a ...shop run by one ...shali at Chakala in ...ri. ...ever, on December ...Andheri police regis- ...a FIR under the ...Labour Act against ...shali who was ar- ...and later released on ... senior inspector of ...ri police station then ...d over the custody of

Girish to the Bal Kalyan Samiti in Dongri.

Jesangbhai states that he moved an application before the Samiti for releasing his son on the grounds that the Child Labour Act cannot be applied on Girish and produced the relevant documents supporting his claim about Girish's age.

The Samiti however refused and adjourned the matter for verification of age through a medical examination. The petitioner moved another application which too has been adjourned to January 2 following which he moved the

High Court.

In court, additional public prosecutor Dinesh Adsule submitted before the court that a certificate of medical examination done by the police hospital in Nagpada has revealed that Girish was about 13 to 14 years old.

Justice Patel then directed the state government to place the matter before the JJB and referred the case to a regular bench of the High Court.

"14 children were taken into custody by Andheri police from different places," Adsule told *Newsline*.

Ramabai Nagar firing trial: Court asks journalists to leave the court

MENAKA RAO
DECEMBER 26

DURING the cross-examination of a government official who sanctioned the prosecution of State Reserve Police Force officer Manohar Kadam for allegedly ordering his platoon to open fire on Dalit protesters in Ramabai Nagar in 1997, a sessions court today asked that media persons covering the trial leave the court. While no order was passed regarding making a portion of the trial in-camera, ad-hoc additional sessions judge B D Khatavkar told journalists that his "request is like an order".

During the cross-examination of the first witness M H Gokhale, deputy secretary (Home) —Kadam's lawyer Madhukar Pawar asked if Gokhale knew about a report filed by the National Environment Engineering Research Institute stating that if the two tankers parked at the spot of the firing on July 11, 1997 would have caused "100 percent fatality around the radius of around 76 km at the time of the incident" if they had exploded. Gokhale replied in the affirmative.

Next, Pawar asked: "Don't you think Kadam should be felicitated for saving the lives of people on the day of the incident?"

At this juncture, Special

Public Prosecutor Vijay Pradhan objected to the question. Gokhale requested that he would like to reply to the question in the absence of media persons.

Judge Khatavkar then told the journalists attending the proceedings to leave the court.

"I'll pass an order if you want. But my request is like an order." Pradhan appealed to the court: "Instead of sending them (the media persons) out, we (lawyers) should restrain ourselves since it is a sensitive matter."

The judge, however, requested that the journalists leave. He did not pass any order. Judge Khatavkar had earlier asked reporters to leave the court during the trial against the alleged serial killer, Ravindra Kantrolle.

Section 327 of the Criminal Procedure Code states that a court proceeding, should "be an open court to which the public generally may have access", unless the judge, if he deems fit, orders "at any stage...that the public generally, or any particular person, shall not have access to, or be or remain in, the room building used by the court".

Earlier, Gokhale told the court that the state Home Department had granted the sanction to prosecute Kadam on the basis of the Justice S D Gundewar Commission report on July 11, 2002.

State govt forms committee to tackle

अल्हाबाद बँक

वर्ल्ड कम कॅशियर पदाची तयारी

बँकिंग साहिंस रिक्तपेट बोडॉतर्फे भरतीप्रक्रिया बंद झाल्यानंतर सर्वच राष्ट्रीयकृत बँकांनी त्यांना लागणारा कर्माचारी व अधिकारी वर्ग स्वतः भरती करण्यासाठी जाहिराती प्रसिद्ध करून भरतीप्रक्रिया सुरू केली. यामुळेच प्रत्येक पंथवरड्याला विविध बँकांतर्फे विविध पदांकरिता अर्ज मागविण्यात येत आहेत. साधारणपणे सर्व बँकांच्या परीक्षेचा अभ्यासक्रम ८० ते ९० टक्के सारखा असतो. म्हणजेच बँक ऑफ महाराष्ट्र परीक्षेच्या लिपिक पदाच्या परीक्षेसाठी जनरल अवेअरनेस हा विषय नाही आहे तर स्टेट बँकच्या लिपिक पदासाठी झालेल्या परीक्षेकरिता हा विषय होता. म्हणूनच अभ्यासातील सातत्य राखणे फार गरजेचे आहे आणि आता तर नोकरी मिळविण्यासाठी स्पर्धा परीक्षेला पयाय उरलेला नाही, म्हणूनच अभ्यासाचे तंत्र अगळ्या विद्येने तसेच सातत्याने अभ्यास करणाऱ्यांसाठी यश प्राप्त करणे अवघड राहिलेले नाही. एकूणच काय की येणारी कोणतीही संधी वाया घालू नका. स्पर्धा परीक्षांची तयारी अगदी व्यवस्थित चाबू ठेवा जेणेकरून जास्तीत जास्त परीक्षा तुम्ही अगदी सहजपणे उत्तीर्ण व्हाल.

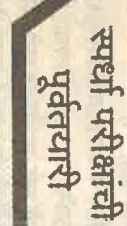
संख्यात्मक अभियोग्यता चाचणी, तार्किक क्षमता चाचणी, क्लेरिकल ऑट्ट्यूड, इंग्रजी, कॉम्प्युटर ऑट्ट्यूड हे विषय ठरविण्यात आले आहेत. या परीक्षेसाठी निगोटिव्ह मार्किंग पद्धत अवतींबण्यात येणार आहे. तसेच ही परीक्षा वस्तुनिष्ठ बहुपययी स्वरूपाची असून त्यानंतर लेखी परीक्षा घेण्यात येते. ती परीक्षा फक्त इंग्रजी भाषेतच घावी लागणार आहे.

इंग्रजी : या विषयातील

प्रश्न हे मुख्यतः व्याकरणाने आधारित असतात. यात समानार्थी शब्द, विरुद्धार्थी शब्द, अनेक शब्दांबद्दल एक शब्द, उताऱ्यावरील प्रश्न, गाळलेल्या जाणा भरणे, काळ व त्यावर आधारित प्रश्न, ऑक्टव् वॉर्ड्स व पॉसिटव् वॉर्ड्स, डायरेक्ट व इन्डायरेक्ट स्पीच, म्हणी व वाक्यचार, क्रियापदाचे योग्य रूप गाळलेल्या जाणी लिहिणे, चुकीची स्पेलिंग शोधणे, दिलेल्या शब्दांपैकी योग्य असणारा शब्द निवडणे, वाक्यांची पुनर्रचना करणे, शब्दांची योग्य जुळणी करून पुन्हा लिहिणे.

इंग्रजी वर्तमानपत्रांचे वाचन करावे जेणेकरून नवीन- नवीन शब्द शिकता येतील. **संख्यात्मक अभियोग्यता चाचणी** : या घटकात संख्याप्रणाली, कंचाभागूबेव या नियमाने आधारित प्रश्न, सरळरूप घा, त. सा. वि. व म. सा. वि, शतमान-संख्याप्रणाली, कंचाभागूबेव या नियमाने आधारित प्रश्न, शब्द शिकता येतील. **संख्यात्मक अभियोग्यता चाचणी** : या घटकात संख्याप्रणाली, कंचाभागूबेव या नियमाने आधारित प्रश्न, सरळरूप घा, त. सा. वि. व म. सा. वि, शतमान-संख्याप्रणाली, कंचाभागूबेव या नियमाने आधारित प्रश्न, शब्द शिकता येतील.

स्पर्धा परीक्षांची पूर्वतयारी

घड्याळावरील प्रश्न, आगाडीवरील प्रश्न, नळ व हैद या घटकावरील प्रश्न, बोट व प्रवाहावरील प्रश्न, क्षेत्रफळ व घनफळ, समांतर रेषा, त्रिकोण व चौकोन या घटकांवरील प्रश्न, पायथागोरस प्रमेयाने आधारित प्रश्न तसेच भूमितीवर आधारित प्रश्नांचा यात समावेश केलेला असतो. **बँकिंग परीक्षेतील गणितावरील प्रश्न** हे थोडे अवघड स्वरूपाचे असतात म्हणूनच गणितातील संबंध घटके करून अधिकवाधिका सहाय करणे हे यश मिळविण्यासाठी सूत्र हॉईल. दररोज किमान ३० ते ३५ उदाहरणांचा सराव आवश्यक आहे. **तार्किक क्षमता चाचणी** : तार्किक क्षमता चाचणी या घटकात शाब्दिक व अशाब्दिक तार्किक क्षमता चाचणी असे दोन विभाग पडतात.

अशाब्दिक तार्किक क्षमता चाचणी या घटकात आकृत्याची मालिका पूर्ण करणे, समान संबंध असणारी आकृती दिलेल्या पययी आकृतीतून निवडणे, विसंगत आकृती शोधणे, लपलेली आकृती शोधणे, एखाद्या कामाद्वारा ठराविक ठिकाणी घडो घालून नंतर तो काढा उघडल्यास पयायातील कोणत्या आकृतीमाणे दिसेल. आकृतीची आरशातील प्रतिमा पयायातून निवडणे, अशा प्रकारच्या प्रश्नांचा या घटकात समावेश केलेला असतो.

शाब्दिक बुद्धिमान चाचणी : या घटकात मालिका पूर्ण करणे, कोळी संख्या अथवा वर्ण शोधणे, आकृतीतील गाळलेल्या जाणी पयायातील कोणती संख्या घेईल हे शोधणे, कसातील संख्या शोधणे, नाते-संबंध, सांकेतिक भाषेवर आधारित प्रश्न, वेन-आकृत्या, माहितीचे पृथक्करण म्हणजेच अर्नालिटिकल रिजनिंगवर आधारित प्रश्न, घड्याळ व कालमान यावर आधारित प्रश्न, आकृत्याची संख्या शोधणे, घन, ठोकळा यावर आधारित प्रश्न, दिशाविषयक प्रश्न, अशा प्रश्नांचा या घटकात समावेश केलेला असतो.

क्लेरिकल ऑट्ट्यूड : यात एखादा पत्ता देऊन त्याच्याशी मिळताजुळता पत्ता पयायातून निवडणे, सकेतांवर आधारित प्रश्न, डिक्शनरीमाणे शब्द लावल्यास दुसरा, तिसरा अथवा चौथा अशा प्रकारे कोणता शब्द किवा घेईल? अशा प्रकारच्या प्रश्नांचा यात समावेश केलेला असतो. **परीक्षापद्धती** तसेच अभ्यासक्रम व्यवस्थित समजून घेऊन तयारी करल्यास येणाऱ्या आर्थिक वर्षात आपण असाल बँकेतील क्लार्क काम करीशार. तर माग लागण अभ्यासासाठी परीक्षेसाठी शुभेच्छा !

● **प्रा. संजय मोरे**
(संपर्क : ९३२२३५०४६६)

लोकांमना नाम्ना लुमगाणा
२९/०२/२००८

पोलिसांना मुबलक निधी अन् आरोपींना पीआर बाँड

'साजी'च्या शिफारशीवर ठरतेय केंद्राचे नवे धोरण

राजेश निस्ताने

यवतमाळ, दि. २० - शासकीय जीपमधील इंधन संपलं म्हणून पोलिसांना आता मटकेवाल्याकडे हात पसरावे लागणार नाही किंवा अनोळखी मृतदेहाच्या अंत्यसंस्काराचा खर्च खिशातून भागवावा लागणार नाही.

मालमत्ताधारक जमानतदार मिळाला नाही म्हणून गोरगरिबांनाही कारागृहांत खिंतपत पडणे लागणार नाही. कारण केंद्र सरकार आता देशभरातील पोलिस आणि कारागृहांसाठी नवे धोरण ठरवित आहे. त्यात प्रत्येक पोलिस ठाण्याला अतिरिक्त खर्चासाठी मुबलक निधी आणि गरिबातल्या गरिबाला वैयक्तिक मुचलक्यावर (पीआर बाँड) कारागृहातून मुक्ती मिळणार आहे.

भारत सरकार व यूएनडीपीच्या 'साजी' समितीने देशभरातील पोलिस व कारागृहांच्या सुधारणांबाबत दोन आठवड्यांपूर्वी केंद्रीय विधी व न्याय मंत्रालयाला

आपला १६ पानी अहवाल सादर केला. या अहवालातील बहुतांश शिफारशी केंद्र सरकारने पोलिस, कारागृह व गोरगरिब

नागरिकांसाठी स्वीकारण्याची तयारी दर्शविली आहे. त्यासाठी नवे धोरण ठरणार असून त्याची अंमलबजावणीही लवकरच केल्या जाणार आहे. केंद्रीय विधी व न्यायमंत्री एच.आर. भारद्वाज यांनी अलीकडेच तसे संकेत दिले आहे.

'साजी'ने (स्ट्रेटन अॅव्हेस टू जस्टीस इन इंडिया) केंद्राच्या निर्देशानुसार 'क्रिमीनल जस्टीस सिस्टम'वर महाराष्ट्र, हरियाणा आणि मध्यप्रदेश या तीन राज्यात वर्षभरपूर्वी अभ्यास सुरू केला होता. सर्वस्तारावर भेटी, चर्चा, कार्यशाळा, प्रत्यक्ष अनुभव घेवून 'साजी'ने आपला अहवाल केंद्राला सादर केला. निवृत्त पोलिस महासंचालक कमलकुमार, निवृत्त कारागृह महानिरीक्षक डॉ. राधाकांत सक्सेना, 'साजी' अॅडव्होकेट जनरल सिन्हा, राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगाचे महाराष्ट्रातील प्रमुख प्रतिनिधी अॅड. रवींद्र वैद्य, सर्वोच्च न्यायालयाच्या अधिवक्ता अॅड. कोलॉजित कोचर, अॅड. राजेंद्र चिमा, अॅड. वृंदा ग्रीन्वर या सहा तज्ज्ञांच्या समितीने हा

१६ पानी अहवाल

अहवाल दिला आहे. त्यासाठी त्यांनी गेली वर्षभर महाराष्ट्रासह तीन राज्यातील विविध कारागृहे, पोलिस ठाणे, न्यायालयांना भेटी देवून प्रत्यक्ष स्थितीचे अवलोकन केले, हे विशेष!

पोलिस, कारागृह आणि विधी क्षेत्रातील संबंधित घटकात समन्वय नसल्याने गोरगरिबांना न्याय मिळणे कठीण झाल्याचे या सहा सदस्यीय चमूला आढळून आले आहे. पुढील दहा वर्षांत पोलिस, कारागृह आणि विधी क्षेत्रातील संबंधित घटकांबाबत केंद्र शासनाचे धोरण कसे असावे, याबाबत या समितीने शिफारशी केल्या आहेत. त्यात पोलिस दलाच्या कामांचे वेगळ्या एजन्सीमार्फत मूल्यांकन, पोलिसांना टॉप टू बॉटम सामाजिक जाणीवेचे खास प्रशिक्षण आणि पोलिसांच्या कामात मोठ्या प्रमाणात लोकसहभाग वाढविण्याच्या महत्त्वपूर्ण शिफारशी करण्यात आल्या आहेत.

पोलिस दलात 'सीआर' लिहीणे एवढीच काय ती कामाची नोंद घेतली जाते.

रत्नागिरी राईस - डिसेंबर 21 - 2007

प्रयास या स्वयंसेवी संस्थेच्या पुढाकाराने रत्नागिरीत बंदीजनांच्या कल्याणासाठी एक बैठक पार पडली. या बैठकीत बोलताना विजय कदम, दिवाणी न्यायाधीश वरीष्ठस्तर श्री. देशपांडे, अतिरिक्त सत्र न्यायाधीश जयंत देशपांडे, कारागृह अधीक्षक ज्ञानेश्वर बांगर.

बंदीजनांच्या पुनर्वसनासाठी स्वयंसेवी संस्थांचा सहभाग

रत्नागिरी, २१ डिसें. (वार्ताहर): कारागृहातीलच नव्हे तर समाजातील प्रत्येक स्तरामध्ये साक्षरतेचे प्रमाण वाढविणे गरजेचे आहे. त्यातूनच बाहेरच्या जगाचे ज्ञान व संस्कार मिळू शकतील. स्वयंसेवी संस्थांनी कारागृहातील बंधांसाठी साक्षरता कार्यक्रम राबवावेत, असे आवाहन रत्नागिरी येथील अतिरिक्त सत्र न्यायाधीश जयंत देशपांडे यांनी केले. ते रत्नागिरी येथे आयोजित करण्यात आलेल्या एका बैठकीत बोलत होते. न्याय व्यवस्थेतील शासकीय अधिकारी आणि स्वयंसेवी संस्थांचे प्रतिनिधी या बैठकीला उपस्थित होते. बैठकीचे अध्यक्षस्थान अतिरिक्त सत्र न्यायाधीश जयंत देशपांडे यांनी भूषविले.

या बैठकीत प्रयास या बंदीजनांच्या कल्याणासाठी झटणाऱ्या संस्थेतर्फे विजय कदम यांनी प्रास्ताविक केले. बंदीजनांच्या पुनर्वसनासाठी नियमित कार्यक्रम राबविण्याचे आवाहन यावेळी करण्यात आले. रत्नागिरीचे कारागृह अधीक्षक ज्ञानेश्वर बांगर यांनी सांगितले स्वयंसेवी संस्था उत्तम तऱ्हेने काम करत असतात. बंधांच्या गरजा ओळखून व नियमांच्या चौकटीत मदतीचे हे काम पार पडले पाहिजे. किमान कालावधीत पूर्ण होणारे कौशल्य प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करण्यात येतील त्यासाठी संस्थांनी पुढे यावे, असे ते म्हणाले.

प्रथम संस्थेचे जयेंद्र जाधव यांनी ४५ दिवसांच्या संगणक प्रशिक्षण कार्यक्रमाची माहिती दिली. रत्नागिरीत

असा कार्यक्रम बंदीजनांसाठी सुरु करता येईल, असे ते म्हणाले. कारागृहातील वाचनालयाविषयी स्वयंसेतू संस्थेच्या श्रीमती श्रद्धा कळंबटे, यांनी माहिती दिली. बंदीजनांना अधिक पुस्तके उपलब्ध व्हावीत, असे त्या म्हणाल्या.

रत्नागिरी येथील विधी महाविद्यालयाचे प्रभारी प्राचार्य अॅड. राजशेखर मलुटे यांनी सांगितले की, विधी महाविद्यालयाचे विद्यार्थी नियमितपणे कारागृहात जावून बंधांना विधीविषयक सहाय्य करू शकतील. योग्य समन्वयातून हा उपक्रम पार पाडणे शक्य आहे, असे ते म्हणाले. सामाजिक कार्यकर्त्या श्रीमती सुलभा धामापूरकर म्हणाल्या संमोहनाद्वारे बंदीजनांचा ताणतणाव दूर करता येईल. या शाखाचा तुरंगम व्यवस्थापनाने विचार करावा.

स
क
वि
जा
वि

खुनाचा कलंक पुसून 'तो' बालमजुरांना 'घडवतोय'

● दिनेश कान्जी

तो वळ्या वयात ज्याच्यावर खुनाचा ठपका होता, अशा मुलांचे भविष्य काय असेल? अर्थात तुरुंगाच्या भिंतीतून ते चिणलं जाण्याची शक्यता अधिक. पण काही जणांच्या प्रामाणिक प्रयत्नांमुळे अशाच एका मुलाच्या नियतीने वेगळं वळण घेतलंय. त्याने गुन्हेगारीचा मार्ग सोडला. सध्या तो लहान वयातच जीवतोड श्रमांचं ओझं अंगावर आलेल्या बालमजुरांची ललाटेरुषा बदलण्याचं काम करतोय. त्यासाठी त्याने अंधेरी हे कर्मक्षेत्र निवडलंय. बालमजुरांना राबवणारे कारखाने, हॉटेल्स यांच्यावर सध्या त्याचा वॉच असतो.

एकेकाळी गुन्हेगारी प्रवृत्तीच्या मुलांसोबत दिवसभर टगेगिरी करणारा रामकिशन (नाव बदललं आहे) सध्या बालमजुरांच्या पुनर्वसनाच्या कामात गुंतलाय. 'बालप्रफुल्लिता' या सामाजिक संस्थेसोबत तो सध्या काम करतो. बालकामगारांना हुडकून त्यांची सुटका करणं, त्यांच्या पुनर्वसनासाठी प्रयत्न करणं, अशी महत्वाची जबाबदारी बालप्रफुल्लिताने त्याच्यावर सोपवली आहे.

उमरखाडीच्या बालसुधारगृहातून गेल्या वर्षी ३१ डिसेंबरला २० मुलांनी पलायन केलं होतं. खुनाचा आरोप असलेल्या रामकिशनचा त्यात समावेश होता. त्यावेळी तो १७ वर्षांचा होता. काही महिन्यातच पोलिसांनी त्याला पाकीटमारीच्या आरोपाखाली पुन्हा पकडलं, यावेळी त्याची रवानगी आर्थर रोडच्या तुरुंगात झाली. बालगुन्हेगारांसाठी काम करणाऱ्या 'प्रयास' या संस्थेला याचा सुगावा लागला. वकिलांची मदत देऊन 'प्रयास'ने रामकिशनची कोर्टातून सुटका केली. एका गुन्हातून सुटका झाली. पण एक आरोप बाकी होता. खुनाचा ठपका असल्याने तो फार काळ कायद्याच्या कचाट्यापासून दूर राहू शकत नाही, असे सांगून 'प्रयास'च्या कार्यकर्त्यांनी त्याचं मन वळवलं. त्याला सरेण्डर करायला भाग पाडलं. उमरखाडीच्या बालन्यायालयासमोर त्याची बाजू मांडली. याचा अनुकूल परिणाम झाला. प्रोव्हेशन ऑफिसरच्या सूचनेनुसार बालन्यायालयाने त्याला 'प्रयास'च्या देखरेखीखाली ठेवण्याचे आदेश दिले.

सुरूवातीला चेंबूरच्या बेगर्स होममध्ये त्याने 'कोशिश' या संस्थेसोबत आठ महिने काम केलं. धीक मागणाऱ्या मुलांच्या घरांचा शोध लावण्याचं काम तो इथे करत होता. त्यानंतर

'बालप्रफुल्लिता'सोबत बालमजुरांच्या मोहिमेवर त्याची वर्णी लागली.

कुठल्यातरी आरोपाखाली अटक करण्यात आलेल्या बाल गुन्हेगारांना नवं आयुष्य सुरू करण्याची संधी मिळाली नाही, तर ते पुन्हा त्याच दलदलीत अडकतात. अशांना नवं आयुष्य सुरू करण्याची संधी 'प्रयास'तर्फे दिली जाते. कारागृह किंवा बालसुधारगृहात दिवस काढल्यामुळे ही मुलं आळशी बनतात. त्यांना कामाची सवय लागवी म्हणून सामाजिक काम करणाऱ्या संस्थांमध्ये त्यांना कामाला ठेवून 'प्रयास'तर्फे त्यांना दरमहा १५०० रुपये मानधन दिलं जातं. गेल्या दीड वर्षांत 'प्रयास'ने अशा सुमारे ५० मुलांना विविध सामाजिक संस्थांमध्ये कामाला लावलं. रामकिशन हा त्यातलाच एक असल्याची माहिती 'प्रयास'चे सिनिअर सोशल वर्कर विकास कदम यांनी दिली.

dinesh.kanji@timesgroup.com

दैनिक

सागर

रत्नागिरी
Ratnagiri

E-mail: dailysagar@gmail.com

रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग, रायगड, ठाणे, मुंबई, प.महाराष्ट्र, सहा स्वतंत्र आवृत्त्या

Regi. No.11290/65 ◆ रविवार दिनांक २४-२-२००८ ◆ Postal Regi. No. RTG/6/2006-08

बंदी जनांसाठी संगणक प्रशिक्षण व साक्षरता वर्गाचे उद्घाटन

रत्नागिरी: रत्नागिरी जिल्हा विशेष कारागृह आणि प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशन यांच्या संयुक्त विद्यमाने बंदी जनांसाठी संगणक प्रशिक्षण केंद्र व साक्षरता वर्ग सुरु करण्यात येत आहे. या उपक्रमाचे उद्घाटन महाराष्ट्र राज्याचे कारागृह महानिरीक्षक उध्दव कांबळे यांच्या हस्ते संपन्न झाले.

या उद्घाटन सोहळ्याला आ. उदय सामंत, जिल्हाधिकारी विकासचंद्र रस्तोगी, जिल्हा सत्र न्यायाधीश अनिल जोशी, जिल्हा पोलीस अधीक्षक फत्तेसिंह

पाटील, उपविभागीय अधिकारी श्रीमती फरोग मुकादम, प्रयास मुंबईचे सामाजिक कार्यकर्ते विकास कदम, प्रथम संस्थेचे सभ्यासाची दास यांच्या प्रमुख उपस्थितीत होते. यावेळी उपस्थित असलेल्या बंदिवान बांधवांना फाऊंडेशनच्या पदाधिकाऱ्यांनी संगणक हाताळण्याविषयी मार्गदर्शन केले.

लोकमत

HELLO

४ शनिवार, दि. २३ फेब्रुवारी २००८

रत्नागिरी

बंदीजनांनाही मिळणार संगणक प्रशिक्षण

आजपासून विशेष कारागृहात सुरू होणार प्रशिक्षण केंद्र

रत्नागिरी, दि. २२ (प्रतिनिधी) : संगणकाच्या युगात या प्रशिक्षणापासून कैदीही वंचित राहू नये, या उद्देशाने प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशनने रत्नागिरीच्या विशेष कारागृहात संगणक प्रशिक्षण करण्याचा निर्णय घेतला असून या प्रशिक्षण केंद्राचे उद्घाटन दि. २३ फेब्रुवारी रोजी सकाळी १० वाजता होणार आहे. या केंद्रामुळे कैदीही आता संगणक प्रशिक्षण घेणार आहेत.

संगणकाच्या सहाय्याने शिक्षण हे ब्रीदवाक्य घेऊन १९९८ ते २००१ या काळात मुंबई महानगरपालिकांच्या ५४ शाळांमधील ९ हजार

मुलांना १४ केंद्रातून संगणकीय खेळांव्दारे शिक्षण देण्यासाठी प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशनची स्थापना करण्यात आली.

सन २००२-०३ या वर्षापासून महाराष्ट्रातील मुंबई, सातारा, कोल्हापूर, सोलापूर, नांदेड, लातूर, बीड, नाशिक, रायगड या जिल्हातील एकूण २२ शाळांमध्ये प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशनच्यावतीने संगणक प्रयोगशाळा सुरू करण्यात आल्या आहेत.

आता रत्नागिरीतील बंदिवानांसाठी 'प्रथम इन्फोटेक'ने हा उपक्रम राबवण्याचे ठरवले आणि तो लवकरच अंमलातही आणला आहे. त्यामुळे

कैद्यांनाही आता संगणक प्रशिक्षण मिळणार आहे.

या प्रशिक्षण केंद्राचे उद्घाटन दि. २३ रोजी सकाळी १० वाजता राण्याचे कारागृह महागिरीक्षक उध्दव कांबळे यांच्याहस्ते होणार असून यावेळी आमदार उदय सामंत, जिल्हाधिकारी विकासचंद्र रस्तोगी, जिल्हा सत्र न्यायाधीश अनिल जोशी, प्रांताधिकारी फ़रोग मुकादम, प्रवास सस्थेचे विकास कदम आदी उपस्थित राहणार आहेत. या कार्यक्रमाला सर्वांनी उपस्थित राहण्याचे आवाहन कारागृह अधिक्षक ज्ञानेश्वर बांगर, वीरधु तुंगल अधिकाारी विलास कापडे, प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशनचे जयेंद्र जाधव,

संजय लोखंडे व रजेश वोक्ले यांनी केले आहे.

PRAYAS

AUTHORITY LETTER

To,

The Asst. Regi
Tata Institut
Deonar, Mumbai

रत्नागिरी
एक्सप्रेस
रविवार, दि. २४ फेब्रुवारी २००८

Dear Sir

बंदीजनांसाठी संगणक प्रशिक्षण केंद्र व साक्षरता वर्ग सुरु

रत्नागिरी एक्सप्रेस - २४/२/०८

शिवाजी हायस्कूलला
शुभांगी गावडे यांची भेट

रत्नागिरी/वार्ताहर

राज्याच्या सहाय्याने
शिक्षण हे ब्रीदवाक्य घेवून सन
१९९८ ते २००१ या काळात मुंबई
महानगरपालिकेच्या ५४
शाळांतील १००० मुलांना १४
केंद्रातून संगणकीय खेळांद्वारे
शिक्षण देणे, यातूनच प्रथम
इन्फोटेक फाऊंडेशनची स्थापना
झाली.
शैक्षणिक वर्ष २००२-०३
यावर्षापासून महाराष्ट्रातील मुंबई,
सातारा, कोल्हापूर, सोलापूर,
नांदेड, लातूर, बीड, नाशिक,
रायगड या जिल्ह्यांमधील एकूण
२२ शाळांमध्ये प्रथम इन्फोटेक
फाऊंडेशन च्या वतीने संगणक
प्रयोगशाळा सुरु करण्यात आल्या

आहेत.
२००४-२००५ पासून
अलिबाग नगर परिषद, पनवेल
नगर परिषद, मुंबई
महानगरपालिका, सातारा येथील
दोन आश्रमशाळा आणि १५
खाजगी अनुदानित शाळांमधून
आय.बी.एम. या संगणक
संस्थेच्या मदतीने किडस्मार्ट हा
प्राथमिक शाळेतील मुलांसाठीचा
उपक्रम सुरु केलेला आहे. या
उपक्रमांतर्गत ७ जिल्ह्यांतील ३५
शाळांमधून १६५० विद्यार्थी
संगणकीय खेळांच्या मदतीने
शिक्षण घेत आहेत. याचाच एक
भाग म्हणून प्रथम इन्फोटेक
फाऊंडेशन व रत्नागिरी नगर

परिषद मिळून नगर परिषदेच्या २१
शाळांमध्ये संगणकीय प्रयोगशाळा
सुरु करित आहे.
तसेच रत्नागिरी विशेष
कारागृह येथील बंदीजनांसाठी
संगणक प्रशिक्षण केंद्र व प्रौढ
साक्षरता वर्ग सुरु करण्याचा निर्धार
प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशनने
केलेला आहे. सर्वसामान्य
माणसाप्रमाणेच बंदीजनही साक्षर
व्हावेत, तसेच संगणक प्रशिक्षित
व्हावेत असे संस्थेला वाटते. त्या
अनुषंगाने या कार्यक्रमाचे आयोजन
करण्यात आले होते. या
कार्यक्रमाचे उद्घाटन आज
सकाळी १० वाजता उद्धव कांबळे
(भा.पो.से) कारागृह महानिरीक्षक

महाराष्ट्र राज्य यांच्या आले.
यावेळी आमदार उदय सामंत,
जिल्हाधिकारी विकासचंद्र रस्तोगी,
जिल्हा सत्र न्यायाधिश अनिल
जोशी, पोलिस अधिक्षक फतेसिंह
पाटील, उपविभागीय अधिकारी
फरोग मुकादम, विकास कदम
सामाजिक कार्यकर्ता प्रयास मुंबई
यांची प्रमुख उपस्थिती होती.
हा उपक्रम प्रत्यक्षात यावा
म्हणून ज्ञानेश्वर बांगर अधिक्षक व
विलास कापडे वरिष्ठ तुरुंग
अधिकारी, रत्नागिरी विशेष
कारागृह तसेच प्रथम इन्फोटेक
फाऊंडेशनचे जयेंद्र जाधव, संजय
लोखंडे व राजेश ठोकळे यांनी
विशेष परिश्रम घेतले.

हातखंबा/वार्ताहर

छत्रपती शिवाजी हायस्कूल
रत्नागिरी येथील ज्ञानमंदिराला स्वामी
विवेकानंद शिक्षण संस्थेच्या रत्नागिरी,
सिंधुदुर्ग, कोल्हापूर विभाग प्रमुख सौ.
शुभांगी गावडे यांनी नुकतीच सदिच्छा
भेट दिली. येथील वसतीगृह इमारत
बांधकामाची व संपूर्ण शालेय
परिसराची पाहणी केली. प्रशालेच्या
शैक्षणिक व भौतिक प्रगतीबद्दल
त्यांनी सर्व शिक्षक, शिक्षकेतर सेवक
तसेच मुख्याध्यापक जे. एस. भोसले
यांचे विशेष अभिनंदन केले.
मुख्याध्यापक भोसले यांनी प्रास्ताविक
केले. प्रशालेच्या वतीने सौ. एडवी
यांनी सौ. गावडे यांचा सत्कार केला.
शेवंटी श्री. एडवी सर यांनी आभार
मानले.

To receive payment.

Address: _____

Date _____

सकाळ : कोल्हापूर
शनिवार, २३ फेब्रुवारी २००८

संक्षिप्त

बंदिवांनांसाठी संगणक प्रशिक्षण केंद्राचे आज रत्नागिरीत उद्घाटन

रत्नागिरी, ता. २२ : प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशन आणि रत्नागिरी जिल्हा विशेष कारागृहाच्या संयुक्त विद्यमाने कारागृहातील बंदिवांनांसाठी संगणक प्रशिक्षण केंद्र व साक्षरता वर्गाचा प्रारंभ उद्या (ता. २३) सकाळी १० वाजता होणार आहे. या केंद्राचे उद्घाटन जिल्हाधिकारी विकासचंद्र रस्तोगी यांच्या हस्ते होणार आहे. या वेळी जिल्हा सत्र न्यायाधीश अनिल जोशी, आमदार उदय सामंत, पोलिस अधीक्षक फत्तेसिंह पाटील, प्रांताधिकारी सी. फरोग मुकादम, प्रथम संस्थेचे सध्यासाची दास, प्रयास संस्थेचे सामाजिक कार्यकर्ते विकास कदम आदी उपस्थित राहणार आहेत. संगणकाच्या साहाय्याने शिक्षण हे ब्रीदवाक्य घेऊन १९९८ ते २००१ या काळात मुंबई महानगरपालिकेच्या ५४ शाळांतील नऊ हजार मुलांना १४ केंद्रांतून संगणकीय खेळांद्वारे शिक्षण देण्यात आले. यातूनच 'प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशन'ची स्थापना झाली. २००२-०३ मध्ये मुंबई, सातारा, कोल्हापूर, सोलापूर, नंदिड, लातूर, बीड, नाशिक, रायगड या जिल्ह्यांतील २२ शाळांमध्ये संस्थेने संगणक प्रयोगशाळा सुरू केल्या. कार्यक्रमाला उपस्थित राहण्याचे आवाहन कारागृह अधीक्षक ज्ञानेश्वर बांगर, वरिष्ठ तुरुंगाधिकारी व्ही. पी. कापडे, प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशनचे संजय लोखंडे, जयेंद्र जाधव आदींनी केले आहे.

किडस्मार्ट केंद्राचे आज उद्घाटन

रत्नागिरी, ता. २२ : येथील नगरपालिका, आयबीएम आणि प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशनतर्फे पालिकेच्या २१ शाळांमध्ये किडस्मार्ट अर्ली लर्निंग संगणक केंद्र सुरू करण्यात येणार आहे. त्याचा प्रारंभ उद्या (ता. २३) सकाळी ११ वाजता लोकमान्य टिळक विद्यालयात जिल्हाधिकारी विकास चंद्र रस्तोगी यांच्या केला जाणार आहे. कार्यक्रमाला नगराध्यक्ष अशोक मयेकर, आमदार उदय सामंत, प्रांताधिकारी फरोग मुकादम, पालिकेचे मुख्याधिकारी सुदाम धुपे, शिक्षण मंडळाचे सभापती सागर सुर्वे, प्रथम संस्थेचे सध्यासाची दास, प्रथम इन्फोटेकचे संचालक राजेश टोकळे, प्रेमचंद यादव आदी उपस्थित राहणार आहेत. आयबीएम या संगणक संस्थेच्या मदतीने २००४-०५ मध्ये अलिबाग, पनवेल नगरपालिका, मुंबई महानगरपालिका, सातारा येथील दोन आश्रमशाळा आणि १५ खासगी अनुदानित शाळांमधून 'किडस्मार्ट' या प्राथमिक शाळांतील मुलांसाठीचा उपक्रम सुरू केला. याअंतर्गत ७ जिल्ह्यांतील ३५ शाळांमधून १६५० विद्यार्थी संगणकीय खेळांच्या मदतीने शिक्षण घेत आहेत. त्याअंतर्गत रत्नागिरी पालिका व प्रथम संस्थेच्या संयुक्त विद्यमाने २१ शाळांमध्ये हा उपक्रम राबवण्यात येणार आहे. कार्यक्रमाला उपस्थित राहण्याचे आवाहन प्रथम इन्फोटेकचे संजय लोखंडे आणि दयानंद गोर यांनी केले आहे.

दै. रत्नागिरी टाइम्स

शनिवार, दि. २३ फेब्रुवारी २००८

आता बंदीजनही संगणक प्रशिक्षित होणार

रत्नागिरी, २२ फेब्रु. (वार्ताहर) - सर्वसामान्य माणसांप्रमाणेच बंदीजनही साक्षर व्हावेत तसेच ते संगणक प्रशिक्षित व्हावेत या अनुषंगाने प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशन आणि रत्नागिरी नगरपरिषद यांच्या संयुक्त विद्यमाने रत्नागिरी विशेष कारागृह येथील बंदीजनांसाठी संगणक प्रशिक्षण केंद्र आणि प्रौढ साक्षरता वर्ग सुरु करण्याचा निर्धार केला आहे. सदर कार्यक्रमाचे उद्घाटन शनिवार दि. २३ फेब्रुवारी ०८ रोजी स. १० वा. राज्य कारागृहाचे महानिरीक्षक उद्धव कांबळे यांच्याहस्ते होणार आहे.

संगणकाच्या सहयाने शिक्षण हे त्रिद वाक्य घेऊन सन १९९८ ते २००१ या काळात मुंबईच्या महानगर पालिकेच्या ५४ शाळांतील ९ हजार मुलांना १४ केंद्रातून संगणकीय

खेळांद्वारे शिक्षण देणे यातून प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशनची स्थापना झाली. २००२-०३ या शैक्षणिक वर्षापासून महाराष्ट्रातील मुंबई, सातारा, कोल्हापूर, सोलापूर, नांदेड, नाशिक, रायगड या जिल्हातील एकूण २२ शाळांमध्ये प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशनतर्फे प्रयोग

प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशनच्या उपक्रमाचे आज उद्घाटन

शाळा सुरु करण्यात आल्या आहेत. २००४-०५ पासून अलिबग नगरपरिषद, पनवेल नगरपरिषद, मुंबई महानगर पालिका, सातारा येथील दोन आश्रम शाळा आणि १५ खासगी अनुदानित शाळांमधून आय.बी.एम. या संगणक संस्थेच्या मदतीने 'किड्स्मार्ट' या प्राथमिक शाळेतील मुलांसाठीचा

उपक्रम सुरु करण्यात आला आहे. या उपक्रमांतर्गत ७ जिल्हातील ३५ शाळांमधून १६५० विद्यार्थी संगणकीय खेळांच्या मदतीने शिक्षण घेत आहेत. याचाच भाग म्हणून प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशन आणि रत्नागिरी न.प. मिळून नगरपरिषदेच्या २१ शाळांमध्ये संगणकीय प्रयोगशाळा सुरु करण्यात येत आहेत. तसेच रत्नागिरी विशेष कारागृहातील बंदीजनांसाठीही संगणक प्रशिक्षण केंद्र आणि प्रौढ साक्षरता सुरु करण्याचा निर्धार प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशनाने केला आहे. सदर प्रशिक्षण केंद्राचे उद्घाटन कारागृह महानिरीक्षक (भा.पो.से.) उद्धव कांबळे यांच्या हस्ते २३ फेब्रुवारी रोजी होणार असून यावेळी आम. उदय सामंत उपस्थित राहणार आहेत.

दै. सागर (रत्नागिरी आवृत्ती)

◆◆ शनिवार २३ फेब्रुवारी २००८

बंदीजनांसाठी संगणक प्रशिक्षण व साक्षरता वर्गाचे आज उद्घाटन

रत्नागिरी: रत्नागिरी जिल्हा विशेष कारागृह आणि प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशन यांच्या संयुक्त विद्यमाने बंदी जनांसाठी संगणक प्रशिक्षण केंद्र व साक्षरता वर्ग सुरु करण्यात येत आहे. या उपक्रमाचे उद्घाटन महाराष्ट्र राज्याचे कारागृह महानिरीक्षक उद्धव कांबळे यांच्या हस्ते आज सकाळी १० वा. रत्नागिरी विशेष कारागृहात होत आहे.

या उद्घाटन सोहळ्याला आ. उदय सामंत, जिल्हाधिकारी विकासचंद्र रस्तोगी, जिल्हा सत्र न्यायाधीश अनिल जोशी, जिल्हा पोलीस अधीक्षक फत्तेसिंह पाटील, उपविभागीय अधिकारी श्रीमती फरोग मुकादम, प्रयास मुंबईचे सामाजिक कार्यकर्ते विकास कदम, प्रथम संस्थेचे सभ्यासाची दास यांच्या प्रमुख उपस्थितीत होत आहे. सदर उपक्रम यशस्वी होण्यासाठी तुरुंग अधीक्षक ज्ञानेश्वर बांगर, वरिष्ठ तुरुंग अधिकारी विलास कापडे, रत्नागिरी विशेष कारागृह तसेच प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशनचे जयेंद्र जाधव, संजय लोरखंडे, राजेश ठोकळे हे परिश्रम घेत आहेत.

लोकमत

HELLO

SIS

रविवार, दि. २४ फेब्रुवारी २००८

1

1. Name

शालेय संगणक उपक्रमाचा रत्नागिरीमध्ये प्रारंभ

2. Age in

विशेष कारागृहातही कैदीबांधवांसाठी संगणक प्रशिक्षण केंद्र

3. Design

रत्नागिरी, दि. २३ (प्रतिनिधी) :
रत्नागिरी शहर नगर परिषद क्षेत्रातील २०
शाळांमध्ये संगणक प्रशिक्षणाचा २४ लाख
रुपयांचा उपक्रम राबविला जात आहे. या
उपक्रमाचा शुभारंभ शनिवारी लोकमान्य टिळक
शाळा क्रमांक २ मध्ये जिल्हाधिकाऱ्यांच्या
हस्ते करण्यात आला. तसेच विशेष
कारागृहातही कैदी बांधवांसाठी संगणक
प्रशिक्षण केंद्र व प्रौढ साक्षरता वर्गाचा शुभारंभ
गुरूवारी करण्यात आला.

मुकादम, प्रथम इन्फोटेकचे राजेश ठोकळे,
प्रथम संस्थेचे कार्यक्रम अधिकारी सव्यसाची
दास, प्रयास संस्थेचे सुनील म्हस्के, तसेच
विशेष कारागृहातील कार्यक्रमांला अधीक्षक
विलास कापडे आणि जिल्हा सत्र न्यायाधिश
अनिल जोशी आदि मान्यवर उपस्थित होते.
यावेळी मान्यवरांनी आपल्या मनोगतातून या
उपक्रमाचे महत्त्व विषद केले.

4. Years

Present

5. Full ad

With e

या दोन्ही कार्यक्रमांला जिल्हाधिकारी
विकासचंद्र रस्तोगी, आमदार उदय सामंत,
नगराध्यक्ष अशोक मयेकर, प्रांताधिकारी फरोग

विशेष कारागृहामध्ये एकूण ४
कॉम्प्युटरची यंत्रणा बसविण्यात आला असून
यामध्ये साक्षरतेचे घडे देणारे विविध प्रोग्रॅम
मराठी, हिन्दी, इंग्रजी आणि गुजराती भाषेमध्ये
समाविष्ट करण्यात आले. पान २ वर

6. Reside

And Telephone

शालेय संगणक उपक्रमाचा रत्नागिरीमध्ये शुभारंभ

7. Reasons for

आहेत. तर लोकमान्य टिळक शाळेमध्ये सुमारे १२ कॉम्प्युटर बसविण्यात
आले आहेत. शहरातील २० नगर परिषद शाळांमध्ये ९३ संगणक कार्यान्वित
करण्यात येणार आहेत. हि संगणक योजना केंद्राची असून नगर परिषद निधीतून
बसविण्यात येत आहे. तीन वर्षांसाठी या योजनेचे काम पनवेल येथील संजय
लोकखंडे यांच्या प्रथम इन्फोटेक या संस्थेला देण्यात आली आहे. निविदा न
काढता ही योजना थेट पनवेल येथील संस्थेला देण्यात आल्याने स्थानिकांवर
अन्याय झाल्याची भावना व्यक्त होत आहे. या योजनेला प्रतिवर्षी ८ लाख
रुपयांचा खर्च अपेक्षित आहे. लोकमत

8. Previous experience of attending

TA workshops, if any

9. Any other

Signature:

Date

Cheque No:

Dated:

Stamp of the Organization

PRAYAS

AUTHORITY LETTER

To,

The Asst
Tata Inst
Deonar, M

पुढारी | २४ फेब्रुवारी २००८ (रत्नागिरी) •

Dear Sir

विशेष कारागृहात बंदीजनांसाठी संगणक केंद्राचे उद्घाटन

रत्नागिरी (शहर वार्ताहर) :: काळाची पावले ओळखून पुस्तकी ज्ञानाबरोबरच संगणक साक्षर करण्यासाठी रत्नागिरी विशेष कारागृह आणि प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशनच्या संयुक्त विद्यमाने कारागृहात बंदीजनांसाठी संगणक प्रशिक्षण केंद्र व साक्षरता वर्ग आजपासून सुरू करण्यात आला. उद्घाटन जिल्हाधिकारी विकासचंद्र रस्तोगी यांच्या हस्ते झाले. यावेळी तालुक्याचे आमदार उदय सामंत, जिल्हा सत्र न्यायाधिश अनिल जोशी, उपविभागीय अधिकारी फरोग मुकादम, प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशनचे पदाधिकारी, कारागृह अधीक्षक ज्ञानेश्वर बांगर, वरिष्ठ तुरुंगाधिकारी विलास कापडे उपस्थित होते.

यावेळी श्री.रस्तोगी आणि आमदार सामंत यांनी उपस्थित बंदीजनांना मार्गदर्शन केले. उद्घाटनानंतर सुरू झालेल्या संगणक प्रशिक्षण वर्गाचाही त्यांनी आढावा घेतला.

रत्नागिरी विशेष कारागृहातील बंदीजनांना संगणकाचे प्रशिक्षण देताना प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशनचे प्रशिक्षक. (छाया : पुढारी डिजिटल फोटो सेवा, रत्नागिरी).

पुढारी- २४/०२/०८

to receive payment.

Address: _____

_____

_____

Date _____

भैरव टाइम्स, रत्नागिरी

संगणक प्रशिक्षण केंद्राचा फायदा बंदिजनांनी घ्यावा : जिल्हाधिकारी विकासचंद्र रस्तोगी

रत्नागिरी, दि. १३: मनुष्य कामात मग्न झाल्याने त्याचे मन प्रसन्न राहते. यासाठी बहुतेक कारागृहात बंदिजनांसाठी विविध रोजगाराच्या संधी प्राप्त करून दिल्या जातात. पुणे, नागपूर सारख्या

ठिकाणी शासकीय लेखन व साधन निर्मितीचे काम बंदिजनांकडून करून घेतले जाते. यासाठी गरजेनुसार प्रशिक्षण त्यांना देण्यात येते. अशाच प्रकारे रत्नागिरीतही संगणक प्रशिक्षण केंद्र सुरू करण्यात आले

आहे. त्याचा पूरेपूर फायदा बंदिजनांनी घ्यावा. शासकीय कार्यालयातून तातपुरत्या स्वरूपातील संगणकीय कामे त्यांना देवून त्यांचा मोबदला त्यांना मिळू शकेल आणि संगणकीय ज्ञान

अवगत केल्याचा आनंदही त्यांना मिळेल. यातूनच खऱ्या अर्थाने त्यांचे पुरवसन होईल, असे विचार जिल्हाधिकारी विकास चंद्र रस्तोगी यांनी आज येथे व्यक्त केले.

(पान ८ वर)

८ भैरव टाइम्स - २४/१०/०८

पान १ वरून

रस्तोगी यांच्या हस्ते संगणक कक्ष सुरू

विद्यार्थ्यांना शालेय शिक्षणाची अधिक माहिती मिळेल. नगरपरिषदेने असेच कार्यक्रम राबविले पाहिजेत. नवीन नवीन तंत्रज्ञान प्रगत होत आहे. याचा लाभ प्रत्येकानेच उठविला पाहिजे, असे आवाहन रस्तोगी साहेब यांनी केले.

आमदार उदय सामंत यांनी सांगितले की, नगरपरिषदेने माझ्या मतदारसंघात हा कार्यक्रम सुरू केला. त्याचा मला अभिमान आहे. शहरात ज्याप्रमाणे संगणकाचे शिक्षण लहान मुलांना देण्यात येत आहे त्याप्रमाणे ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांना याचे ज्ञान देणे गरजेचे आहे. यासाठी एक मेळावाही घेणे आवश्यक आहे. याला लागणारे सर्व सहकार्य आमदार म्हणून करणार आहे. ३ वर्षांनंतर या प्रकल्पाचे साहित्य नगरपरिषदेला मिळणार आहे. तत्पूर्वी येथील शिक्षकांनी प्रकल्पाची माहिती घ्यावी. भविष्यात विद्यार्थ्यांना अभ्यासक्रम पुरविला येईल. बंगलोरमध्ये काही शाळांतून लॅपटॉप दिले आहेत. विद्यार्थी त्यातूनच शिक्षण घेत असतात. विद्यार्थ्यांना संगणक येणे ही काळाची गरज आहे. संगणकीय ज्ञान नसणारा विद्यार्थी भविष्यात निरक्षर ठरविण्यात येण्याची भीती आहे. त्यामुळे विद्यार्थ्यांना संगणक येणे गरजेचे आहे. यासाठी पालकांनी व शिक्षकांनी याची खबरदारी घेतली पाहिजे. संस्थेचे प्रथम संचालक श्री. दास यांनी संस्थेबाबत माहिती विषद केली.

त्यानंतर नगराध्यक्ष अशोक मयेकर यांनी सांगितले की, हा कार्यक्रम नगरपरिषद आय.बी.एस. व प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशन यांच्या विद्यमाने होत आहे. न.प.हद्दीतील २२ शाळांमध्ये हा प्रकल्प सुरू करण्यात येत आहे. याचे प्रतिनिधित्व उद्घाटन आज या शाळेत झाले. लयकरच उर्वरित शाळांमधून संगणकीय ज्ञान देणे सुरू होणार आहे.

कार्यक्रमाच्या सुरुवातीला श्री.लोखंडे यांनी मान्यवरांना पुष्प देवून स्वागत केले.

संगणक प्रशिक्षणाने बंदिजनांचे पुनर्वसन होईल !

► रत्नागिरी / वार्ताहर

बंदिवान हे समाजातील घटक असून त्यांनी मनात उपेक्षिताची भावना ठेवू नये, तुरुंगाबाहेरील जगात झालेल्या क्रांतीची माहितीही संगणकाच्या शिक्षणातून होऊन, त्यांचे एकप्रकारे पुनर्वसनच होईल, असे मत जिल्हा सत्र न्यायाधीश अनिल जोशी यांनी व्यक्त केले.

रत्नागिरी विशेष कारागृह आणि प्रथम इन्फोटेक फाऊंडेशन यांच्या संयुक्त विद्यमाने बंदिजनांसाठी सुरु करण्यात आलेल्या संगणक प्रशिक्षण केंद्राचे उद्घाटन जिल्हाधिकारी विकास चंद्र रस्तोगी यांच्या हस्ते झाले. यावेळी जिल्हा सत्र न्यायाधीश बोलत होते. यावेळी जिल्हाधिकाऱ्यांसह आमदार उदय सामंत, उपविभागीय अधिकारी श्रीमती फरोग मुकादम, प्रथम इन्फोटेकचे राजेश ठोकळे, सामाजिक कार्यकर्त्या श्रीमती श्रद्धा कळंबटे,

तुरुंगाधिकारी विलास कापडी यांच्यासह अनेक पदाधिकारी उपस्थित होते.

यावेळी जिल्हाधिकारी रस्तोगी यांनीही मार्गदर्शन केले. पूणे, नागपूर सारख्या ठिकाणाहून शासकीय लेखन व साधनसामुग्री निर्मितीचे काम बंदिजनांकडून करून घेतले जाते. रत्नागिरीतही संगणक प्रशिक्षण वर्ग सुरु झाल्यामुळे बंदिजनांनी पूरेपूर त्याचा फायदा घ्यावा, शासकीय कार्यालयातून तात्पुरत्या स्वरूपातील संगणकीय कामे देऊन त्याचा मोबदलाही त्यांना मिळू शकतो असे रस्तोगी म्हणाले. त्याचप्रमाणे कारागृहामधून सुटल्यावर समाजात मागे पडू नये म्हणून बंदिजनांनी संगणकाचे प्रशिक्षण घ्यावे, असे मत आमदार सामंत यांनी व्यक्त केले. या कार्यक्रमात शेवटी प्रथम इन्फोटेकचे संजय लोखंडे यांनी आभार मानले.

संगणक प्रशिक्षणाचे जिल्हाधिकाऱ्यांकडून कौतुक

► रत्नागिरी / वार्ताहर

शालेय मुलांना संगणकाच्या माध्यमातून पुरक शिक्षण देण्याचा उपक्रम कौतुकास्पद असल्याचे प्रतिपादन जिल्हाधिकारी विकास चंद्र रस्तोगी यांनी केले.

रत्नागिरी नगर परिषद, आय.बी.एम., प्रथम इन्फोटेक यांच्या संयुक्त विद्यमाने रत्नागिरी नगर परिषदेच्या २१ शाळांमध्ये सुरु करण्यात आले आहे. किडस्मार्ट अर्लि लर्निंग संगणक केंद्राचे उद्घाटन लोकमान्य टिळक विद्यालय शाळा क्र. २मध्ये झाले. यावेळी नगराध्यक्ष अशोक मयेकर, आमदार उदय सामंत, उपविभागीय अधिकारी फरोग मुकादम, इन्फोटेकचे दयानंद गोरे, संजय लोखंडे, नाईक स्कूलच्या मुख्याध्यापिका सईदा नाईक, मुख्याधिकारी सुदाम धुपे, नगरसेवक व नागरिक मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

रत्नागिरी : नगर परिषद व प्रथम इन्फोटेक तर्फे सुरु करण्यात आलेल्या किड स्मार्ट अर्लि लर्निंग संगणक केंद्राच्या उद्घाटनप्रसंगी विकास चंद्र रस्तोगी, अशोक मयेकर, सी. प्रीती सुर्वे, पापय धुळप नाजनिन हकीम. छाया-पराग हळेकर